

SENIOR: ANALIZA STANOVANJSKEGA IN EKONOMSKEGA POLOŽAJA UPOKOJENCEV GLEDE NA LASTNIŠTVO NEPREMIČNIN IN OCENA RAZLIK

1. vmesno poročilo: Opis demografskih sprememb in
staranja prebivalstva

Pripravili:

Tjaša Bartolj
Nataša Kump
Andraž Rangus

SENIOR: analiza stanovanjskega in ekonomskega položaja upokojencev glede na lastništvo nepremičnin in ocena razlik

SENIOR: analysis of housing and economic status of pensioners by property ownership and assessment of inequalities

Šifra projekta:	V5-2502
Trajanje projekta:	1. 9. 2025–31. 8. 2028
Naročnik:	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
Izvajalec:	Inštitut za ekonomska raziskovanja (IER)
Vodja projekta:	Tjaša Bartolj
Raziskovalno področje po šifrantu ARIS:	5.02.01 - Družboslovje/Ekonomija/Ekonomske vede
Družbeno-ekonomski cilj:	11 – Družbenopolitični sistemi, strukture in procesi
Raziskovalno področje po šifrantu FORD:	5.02 - Ekonomija in poslovne vede

Projekt sta financirala Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti in Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije v okviru pogodbe št. C2611-25-010105 v okviru Ciljnega raziskovalnega programa »CRP 2025« v letu 2025.

KAZALO VSEBINE

1	Uvod	1
2	Demografska gibanja in staranje prebivalstva	1
2.1	Rodnost	2
2.2	Smrtnost.....	5
2.3	Migracije.....	6
2.4	Vpliv rodnosti, smrtnosti in migracij na strukturo prebivalstva	7
2.5	Občutljivost rezultatov projekcij na posamezne predpostavke	11
2.6	Vpliv demografije na trg dela in upokojevanje	14
3	Projekcije števila in strukture upokojencev	18
3.1	Metodološki okvir.....	19
3.2	Gibanje števila delovno aktivnih oseb.....	20
3.3	Gibanje števila starostnih upokojencev z in brez prejemnikov sorazmernega dela pokojnine 21	
3.4	Starostni upokojenci po rezidentskem statusu	22
3.5	Gibanje števila prejemnikov invalidskih in vdovskih pokojnin	23
3.6	Povprečna upokojitvena starost, dopolnjena pokojninska doba ter čas prejemanja pokojnine po spolu.....	24
3.7	Razmerje med povprečno pokojnino in povprečno plačo.....	27
4	Povzetek in zaključek	28
5	Viri	29

1 UVOD

Cilj projekta SENIOR je celovito analizirati stanovanjski in ekonomski položaj upokojencev v Sloveniji z vidika lastništva nepremičnin ter oceniti razlike med posameznimi skupinami starejšega prebivalstva. Projekt izhaja iz dejstva, da je lastništvo nepremičnin med starejšimi v Sloveniji zelo razširjeno, vendar njegov vpliv na socialno varnost, finančno stabilnost in kakovost bivanja ni enoznačen. Lastništvo lahko pomeni nižje neposredne stanovanjske izdatke in večjo varnost, hkrati pa je lahko povezano z visokimi stroški vzdrževanja, neustrezno velikostjo ali kakovostjo stanovanja ter omejeno možnostjo unovčenja premoženja za financiranje potreb v starosti. Razumevanje teh razlik je ključno v razmerah izrazitega staranja prebivalstva in dolgoročnih pritiskov na pokojninski ter sistem dolgotrajne oskrbe.

Raziskava bo potekala v več medsebojno povezanih fazah. V začetni fazi analiziramo demografske spremembe in projekcije staranja prebivalstva ter gibanje števila in strukture upokojencev, saj ti procesi določajo obseg in značilnosti populacije, ki jo projekt obravnava. V nadaljevanju bomo vzpostavili celovito podatkovno osnovo, ki bo temeljila predvsem na administrativnih virih in bo omogočala poglobljeno analizo lastništva nepremičnin med upokojenci. Sledile bodo analize stanovanjskih stroškov lastnikov in najemnikov, ocena vpliva lastništva na dohodkovni in socialni položaj ter priprava projekcij prihodnjega lastništva nepremičnin in potreb po oskrbovanih stanovanjih. V zaključni fazi bomo oblikovali priporočila za prilagoditev stanovanjskih in socialnih politik ter predlagali kazalnike za dolgoročno spremljanje stanovanjskega položaja starejših.

V prvem vmesnem poročilu predstavljamo rezultate začetne faze projekta, ki se nanaša na analizo demografskega stanja in pričakovanih demografskih gibanj. Poročilo prikazuje ključne trende rodnosti, smrtnosti in migracij, spremembe starostne strukture prebivalstva, kazalnike staranja ter gibanje delovne aktivnosti starejših in števila upokojencev. Na podlagi projekcij EUROPOP2023 ter uporabe mikrosimulacijskega modela predstavljamo tudi izhodiščne ocene prihodnjega gibanja populacije upokojencev.

Namen tega poročila je vzpostaviti trdno analitično podlago za nadaljnje faze raziskave, v katerih bomo demografske trende sistematično povezali z analizo lastništva nepremičnin in socialno-ekonomskega položaja upokojencev.

2 DEMOGRAFSKA GIBANJA IN STARANJE PREBIVALSTVA

Demografske spremembe bodo močno vplivale na prihodnji ekonomski in stanovanjski položaj upokojencev. Sedanja in predvidena struktura prebivalstva kažeta na zmanjševanje deleža oseb v aktivni dobi in povečevanje deleža oseb starih 65. let ali več, ko se status prevesi iz aktivnosti v neaktivnost in prejemanje pokojnin. Gre za proces staranja prebivalstva, ki neposredno vpliva na razmerje med zavarovanci in upokojenci, na javnofinančno vzdržnost pokojninskega sistema ter na obseg populacije, ki bo v prihodnje soočena z vprašanji ustreznosti stanovanjskih pogojev in dostopa do oskrbe. Na današnjo in prihodnjo starostno strukturo vplivajo demografski procesi iz preteklosti ter njihove pričakovane spremembe v prihodnosti, zlasti rodnost, smrtnost in migracije. V nadaljevanju zato najprej analiziramo gibanje teh procesov v preteklosti, nato njihove predpostavljene trende v prihodnje ter izračunamo ključne demografske kazalnike, pomembne za razumevanje socialno-ekonomskega položaja starejših oseb.

Pri prihodnjih demografskih procesih smo upoštevali demografske projekcije Evropske unije EUROPOP2023 (Eurostat, 2025), ki predstavljajo standardno podlago za oceno dolgoročnih učinkov staranja prebivalstva v EU. Projekcije pripravlja Eurostat praviloma na dve do tri leta, pri čemer je predhodna različica nosila oznako EUROPOP2019. Eden ključnih uporabnikov Eurostatovih projekcij je AWG (angl. »Ageing Working Group«) oziroma Skupina za staranje prebivalstva, ki deluje v okviru Odbora za ekonomsko politiko (angl. »Economic Policy Committee (EPC)«) in analizira dolgoročno vzdržnost izdatkov, ki so povezani s staranjem prebivalstva (pokojnine, zdravstvo, dolgotrajna oskrba, brezposelnost in izobraževanje).

Projekcije EUROPOP2023 temeljijo na osnovnem scenariju »brez sprememb politik« ter na več alternativnih variantah, ki omogočajo analizo občutljivosti rezultatov. Osnovni scenarij predpostavlja nadaljevanje obstoječih trendov ob realističnih demografskih predpostavkah, medtem ko dodatne variante vključujejo: scenarij brez migracij (neto migracije so nič), scenarij z nižjimi migracijami (mednarodne neto migracije so nižje za 33 %), scenarij z višjimi migracijami (mednarodne neto migracije so višje za 33 %), scenarij z višjim življenjskim pričakovanjem (življenjsko pričakovanje ob rojstvu je za dve leti višje) in scenarij z nižjo rodno stopnjo (rodno stopnja je nižja za 10 %). Tak pristop omogoča oceno, v kolikšni meri bi drugačna gibanja posameznih demografskih komponent vplivala na skupno število prebivalcev in starostno strukturo. Projekcije EUROPOP2023 pokrivajo obdobje od leta 2022 do 2100 in zajemajo:

- predvideno populacijo na dan 1. januarja vsako leto glede na spol in starost;
- glavne predpostavke: starostno specifične stopnje rodno stopnje, starostno specifične stopnje smrtnosti, mednarodne migracije;
- vrednosti življenjskega pričakovanja po spolu in starosti glede na predpostavke ob osnovnem scenariju in ostalih variantah;
- število živo rojenih otrok in število smrti za osnovni scenarij ter ostale variante;
- predvideni strukturni populacijski indikatorji: deleži različnih starostnih skupin v celotni populaciji, koeficient starostne odvisnosti starih (angl. »old-age dependency ratio«) in mediana starosti v populaciji.

Za potrebe tega projekta projekcije EUROPOP2023 predstavljajo izhodiščno demografsko podlago za nadaljnje analize gibanja števila upokojencev ter za oceno prihodnjih stanovanjskih in oskrbovalnih potreb starejšega prebivalstva.

2.1 Rodnost

Dolgoročno upadanje rodno stopnje je eden ključnih dejavnikov staranja prebivalstva v Sloveniji. Če celotna rodno stopnja pade pod 2,1¹, enostavna reprodukcija populacije ni več mogoča (Kinsella in Velkoff 2001, po Čepar in Bojnec 2008). Kot kaže **SLIKA 1** je bilo v Sloveniji leta 1955 rojenih 32 tisoč otrok letno. Število živorojenih otrok se je nato zmanjševalo in gibalo nad 27 tisoč. Več kot 30 tisoč živorojenih otrok je bilo le še v letih 1956, 1957, 1965 in 1966 ter v zadnji polovici sedemdesetih let. Od leta 1980 naprej je število živorojenih otrok strmo padalo, tako da je bilo leta 2003 rojenih le še nekaj več kot 17 tisoč živorojenih otrok. Nato se je trend obrnil navzgor do leta 2022, vendar pa število živorojenih otrok, z

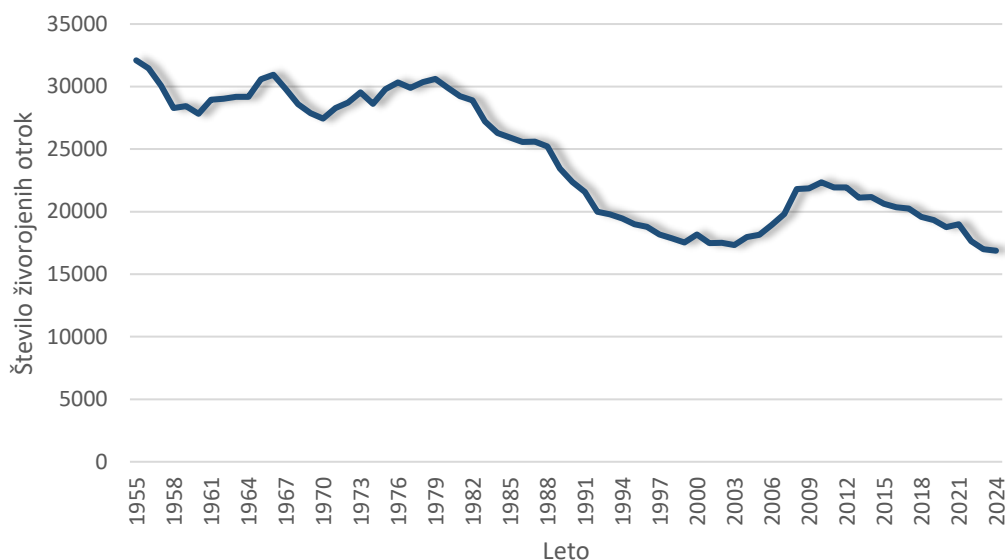
¹ To pomeni, da imajo v povprečju ženske v rodni dobi (15–49 let) 2,1 otroka.

izjemo v letu 2010, ni preseglo 22 tisoč. Po letu 2022 je število živorojenih otrok začelo ponovno padati in je leta 2023 in 2024 padlo celo pod število 17 tisoč živorojenih otrok, se pravi na najnižje število v zadnjih 70 letih.

SLIKA 1: Število živorojenih otrok v Sloveniji med letoma 1955 in 2024

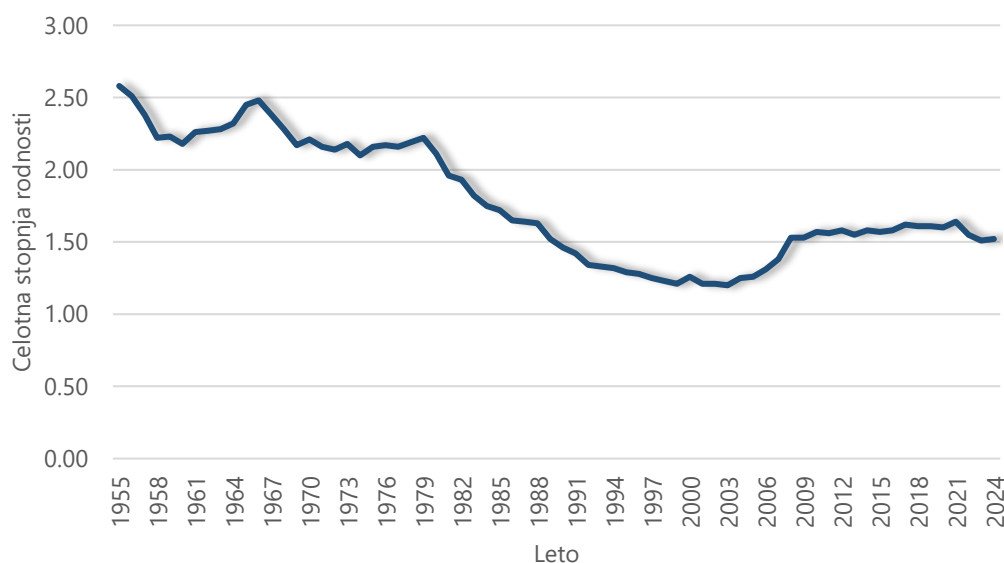
Vir: SI-STAT podatkovni portal

Upad števila rojstev spremlja tudi trajno nizka stopnja celotne rodnosti (SLIKA 2). Kazalec predstavlja povprečno število živorojenih otrok na žensko v rodni dobi (15–49 let) v posameznem letu. Stopnja celotne rodnosti je po letu 1980 padla pod 2,1, kar velja za mejo, ki še omogoča ohranjanje populacije na isti ravni. Svojo najnižjo vrednost pa je dosegla leta 2003, ko je znašala le 1,2 otroka na žensko v rodni dobi. Po letu 2003 se je stopnja celotne rodnosti počasi višala in se v zadnjih letih ustalila na ravni malo nad 1,5 otroka na žensko v rodni dobi.

SLIKA 2: Stopnja celotne rodnosti v Sloveniji med letoma 1955 in 2024

Vir: SI-STAT podatkovni portal

Pomemben del upada rodnosti je povezan z odlaganjem rojstev v višjo starost žensk. Kot prikazuje SLIKA 3, se je povprečna starost matere od leta 1955 najprej zniževala od 24,8 leta na 22,7 leta na polovici

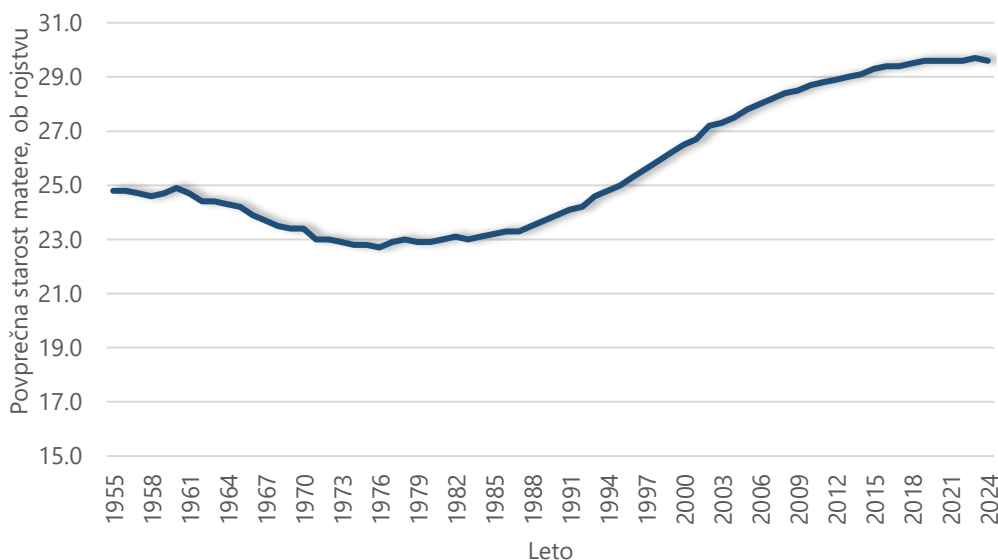

sedemdesetih let, nato pa je stalno naraščala in leta 2024 dosegla 29,6 leta. Šircelj (2006) navaja, da se je povprečna starost matere ob rojstvu otroka najprej povečevala predvsem na račun znižanja rodnosti žensk, mlajših od 25 let, v začetku devetdesetih pa je k temu trendu prispevala še višja rodnost žensk, starejših od 26 let. Povprečna starost matere ob rojstvu otroka se je od leta 1980 do 2024 povečala za 6,7 leta, kar pomeni, da se je vsako leto v povprečju povečala za 0,15 leta. Takšno postopno, a dolgotrajno odlaganje rojevanja v kasnejša življenjska obdobja ima pomemben vpliv na letno merjeno stopnjo celotne rodnosti, saj se del rojstev začasno »izgubi« iz tekočega leta in se realizira kasneje. V tem smislu lahko rečemo, da se v povprečju vsako leto rojstvo otroka preloži pri približno vsaki šesti oziroma sedmi ženski ($1 / 0,15 = 6,7$).

V zadnjih letih pa nizka rodnost ni več predvsem posledica odlaganja rojstev, temveč dejanskega zmanjšanja števila otrok na žensko. Sambt (2024) ugotavlja, da se je naraščanje povprečne starosti mater ob rojstvu otroka v zadnjih približno petih letih ustalilo in doseglo raven okoli 31 let, kar pomeni, da t. i. tempo učinek na stopnjo celotne rodnosti v zadnjih letih praktično ne deluje več. To pomeni, da nizke vrednosti stopnje celotne rodnosti po letu 2021 niso več posledica nadaljnega odlaganja rojstev v višjo starost, temveč odražajo predvsem quantum učinek, to je dejanski upad števila otrok, ki jih ženske (in pari) v povprečju imajo. Sambt (2024) učinek odlaganja rojstev na celotno stopnjo rodnosti upošteva pri izračunavanju kazalca imenovanega prilagojena stopnja celotne rodnosti, ki je očiščena vpliva odlaganja rojstev. Analize prilagojene stopnje celotne rodnosti kažejo, da kljub zelo nizki tekoči stopnji celotne rodnosti okrog leta 2003 dolgoročno raven rodnosti, očiščena vpliva odlaganja rojstev, ni padla pod približno 1,6 otroka na žensko. Kljub temu pa dejstvo, da se je tako stopnja celotne rodnosti kot tudi prilagojena stopnja celotne rodnosti v zadnjih letih znižala (z 1,64 v letu 2021 na 1,51 v letu 2023), pomeni najnižjo rodnost v zgodovini Slovenije z vidika števila otrok, ki jih ljudje dejansko imajo v svojem življenju.

SLIKA 3: Povprečna starost matere ob rojstvu otroka v Sloveniji med letoma 1955 in 2024

Vir: SI-STAT podatkovni portal.

Zniževanje rodnosti je širši evropski pojav, vendar se Slovenija po ravni rodnosti uvršča nekoliko nad povprečje EU. V Evropi so se stopnje rodnosti od 50. let prejšnjega stoletja najbolj znižale v državah južne in vzhodne Evrope. Največji padec je zabeležila Albanija, kjer se je celotna stopnja rodnosti zmanjšala s 6,4 na 1,3 otroka na žensko (World Bank Data). Tudi v EU je celotna stopnja rodnosti padla pod 2,1, in sicer se je od 50. let prejšnjega stoletja znižala z 2,6 na 1,38 otroka na žensko v letu 2023

(World Bank Data, Eurostat). Slovenija se glede na padec rodnosti uvršča nekoliko pod evropsko povprečje, saj se celotna stopnja rodnosti v Sloveniji giblje nad povprečjem EU. Povprečje vseh 27 držav EU v letu 2023 znaša 1,38 otroka na žensko, v Sloveniji pa 1,51 (Eurostat). Leta 2003, ko je Slovenija zabeležila najnižjo stopnjo celotne rodnosti, je imela slabšo rodnost le še Češka (Eurostat), medtem ko je evropsko povprečje znašalo 1,47 otroka na žensko. Najvišjo rodnost v EU so v letu 2023 beležili v Bolgariji in v Franciji, kjer je rodnost znašala 1,81 oziroma 1,66 otroka na žensko.

Projekcije EUROPOP2023 predvidevajo postopno, vendar omejeno povečanje rodnosti, ki pa bo ostala pod ravno naravne reprodukcije. Za EU predpostavlja, da naj bi se v naslednjih desetletjih skupna rodnost v EU postopno povečala – z 1,50 otroka na žensko leta 2022 na približno 1,62 leta 2070. Rahlo zmanjšanje rodnosti je napovedano le za Francijo in Romunijo, kjer so vrednosti že zdaj med najvišjimi v Uniji. Dolgoročna ciljna vrednost, h kateri naj bi se države približevale po koncu projekcij, znaša 1,77 otroka na žensko. To pomeni, da bo rodnost v celotnem obdobju ostala pod pragom naravnega obnavljanja prebivalstva. Razlike med državami se bodo sčasoma zmanjšale – z 0,7 otroka na žensko leta 2022 na 0,4 leta 2070. Najnižjo rodnost bo imela po napovedih Španija (1,42), najvišjo pa Francija (1,79). Do leta 2070 naj bi rodnost, nižjo od 1,60, beležile Španija, Italija, Malta, Ciper, Finska, Grčija, Portugalska, Luksemburg, Avstrija in Hrvaška (Evropska komisija, 2023). Za Slovenijo projekcije EUROPOP2023 napovedujejo, da se bo rodnost v prihodnje postopoma poviševala – z današnjih 1,52 na 1,69 do leta 2070, kar Slovenijo postavlja v zgornjo tretjino držav glede rodnosti (SI-STAT, Eurostat database). Do postopnega poviševanja rodnosti naj bi prišlo zato, ker model projekcij združuje ekstrapolacijo državnih trendov in predpostavko konvergence, pri čemer sčasoma vse države postopno približuje k dolgoročni (nikoli doseženi) vrednosti 1,77. Zaradi tega model tudi za Slovenijo predvideva zmeren, a vztrajen dvig rodnosti v prihodnjih desetletjih. (Eurostat, 2024).

2.2 Smrtnost

Smrtnost oziroma podaljševanje življenjskega pričakovanja je drugi ključni dejavnik staranja prebivalstva in neposredno vpliva na trajanje prejemanja pokojnin ter obseg potreb v starosti. V osnovnem scenariju demografskih projekcij EUROPOP2023 je predpostavljeno nadaljnje podaljševanje življenjskega pričakovanja. Ženskam naj bi se življenjsko pričakovanje ob rojstvu zvišalo s 85 let v letu 2025 na 90,5 v letu 2070. Za moške pa naj bi se povišalo z 79,1 v letu 2025 na 86 let v letu 2070. V obdobju od leta 2025 do 2070 naj bi se torej življenjsko pričakovanje ob rojstvu za ženske povišalo za 5,5 let, za moške pa za 6,9 let.

Za načrtovanje stanovanjskih in oskrbovalnih politik je ključno predvsem življenjsko pričakovanje ob starosti 65 let. Leta 2025 so moški v povprečju pričakovali še 18,3 leta življenja, ženske pa 22,3 leta. Moški bo leta 2070 svoja pričakovanja ob starosti 65 let lahko precej zvišal in tako pričakoval še 23,3 let, medtem ko bodo ženske ob 65. rojstnem dnevu lahko pričakovale še 26,7 leta (EUROPOP 2023). To pomeni, da bo povprečen upokojenec v prihodnje preživel približno četrto stoletja po dopolnjenem 65. letu starosti, kar ima neposredne implikacije za trajanje bivanja v lastniških nepremičninah, potrebo po prilagoditvah stanovanj ter razvoj dolgotrajne oskrbe.

Poleg dolžine življenja je za razumevanje dejanskih potreb starejših odločilno tudi trajanje zdravega življenja. Po podatkih EUROSTATa se je število let zdravega življenja pri starosti 65 let v Sloveniji med letoma 2015 in 2023 izrazito povečalo. Pri moških se je zvišalo z 8,2 na 10,6 leta, pri ženskah pa še izraziteje – s 7,6 na 12,4 leta. To pomeni, da bodo prihodnje generacije starejših oseb daljši del

obdobja po 65. letu preživele brez večjih omejitev pri vsakodnevni aktivnosti, kar omogoča daljše samostojno bivanje in hkrati zamika potrebo po intenzivnejših oblikah oskrbe.

Kljub izboljšanju zdravja pa se absolutno obdobje življenja z omejitvami podaljšuje. Razlika med skupnim življenjskim pričakovanjem in pričakovanimi leti zdravega življenja ostaja velika in se v absolutnem smislu celo povečuje (EUROSTAT, *Life expectancy at age 65* (demo_mlexpec) in *Healthy life years* (hlth_hlye)). To pomeni, da se ob daljšem pričakovanem življenju podaljšuje tudi obdobje, v katerem bodo starejše osebe potrebovale prilagojene stanovanjske rešitve, podporne storitve ali institucionalno oskrbo. Kombinacija daljšega zdravega staranja in hkratnega podaljševanja obdobja z omejitvami predstavlja enega ključnih izzivov prihodnjega razvoja stanovanjskih in oskrbovalnih politik za starejšo populacijo.

Že trenutni podatki kažejo, da so potrebe po dolgotrajni oskrbi obsežne in sistemsko pomembne.

Na podlagi upravnih evidenc je približno 53.000 obstoječih prejemnikov institucionalnega varstva, oskrbe na domu ter povezanih denarnih pravic (npr. dodatka za pomoč in postrežbo) ocenjenih kot potencialnih upravičencev do dolgotrajne oskrbe po ZDOsk-1, dodatne ocene raziskave SHARE pa kažejo, da obstaja še do 33.000 oseb, ki poročajo pomembne potrebe po oskrbi, vendar še ne prejemajo nobene oblike podpore (Lebar & Tomc Arko, 2023). Ti podatki ponazarjajo velikost izziva, še posebej, če jih umestimo v širši demografski okvir. Ob upoštevanju, da približno 16 % vseh uživalcev pokojnin prebiva v tujini in da družinske pokojnine predstavljajo okoli 4 % vseh uživalcev, je mogoče oceniti, da v Sloveniji prebiva približno pol milijona starostnih, invalidskih in vdovskih upokojenecov. V tem okviru predstavlja okoli 53.000 potencialnih upravičencev do dolgotrajne oskrbe približno desetino relevantne populacije, kar pomeni, da ima že danes približno vsak deseti upokojenec v Sloveniji izražene ali nastajajoče potrebe po pomoči pri vsakodnevni opravih oziroma po podpornih storitvah, ki sodijo v okvir dolgotrajne oskrbe. Opisane trenutne potrebe in pričakovani demografski trendi potrjujejo nujnost razvoja zadostnih in predvsem ustreznih nastanitvenih možnosti za upokojenece.

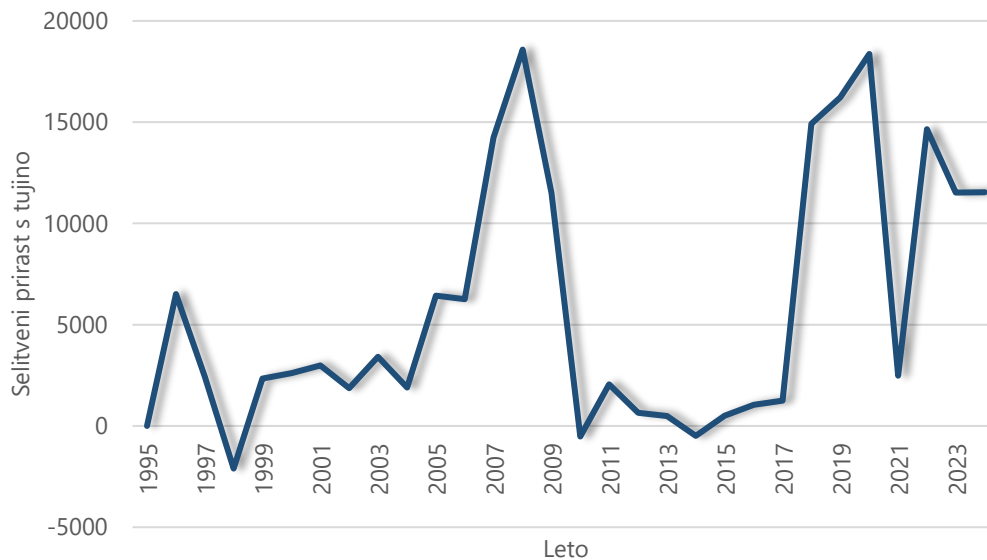
2.3 Migracije

Migracije predstavljajo najbolj volatilno komponento demografskih gibanj. SLIKA 4 kaže, da se je od leta 1995 do danes selitveni prirast zelo spreminjal. Še leta 1998 se je v Slovenijo priselilo manj ljudi, kot se jih je izselilo v tujino, a se je v kasneje do leta 2005 selitveni prirast v Sloveniji gibal okrog 2.500 oseb na leto. To pomeni, da se je v Slovenijo priselilo več ljudi, kot se jih je izselilo iz nje. V letih gospodarske rasti, med letoma 2007 in 2009, je selitveni prirast v Sloveniji znašal okoli 15.000 oseb. Nato pa je ob nastopu krize v letu 2010 sledil močan upad in se je v obdobju med letoma 2010 in 2015 v povprečju priseljevalo samo še okoli 500 oseb na leto več kot se jih je odselilo. Leta 2010 in 2014 so bile neto selitve celo rahlo negativne, kar pomeni, da se je iz Slovenije odselilo skoraj 500 več oseb, kot pa se jih je priselilo vanjo. Med leti 2017 in 2019 je neto selitveni prirast močno porasel in sicer na vrednosti, ki so bile v letih gospodarske rasti, epidemija COVID pa je povzročila ponoven upad v letu 2021. V zadnjih dveh letih se je neto prirast ustalil na okoli 11.500 neto migracijah.

SLIKA 4: Selitveni prirast s tujino v Sloveniji med letoma 1995 in 2014

Vir: SI-STAT podatkovni portal.

Dolgoročne projekcije EUROPOP2023 predvidevajo stabilen pozitiven selitveni prirast. V projekcijah prebivalstva EUROPOP2023 Eurostat predpostavlja, da se bo do leta 2070 vsako leto v Slovenijo priseljevalo od 5 do 6 tisoč prebivalcev več, kot pa se jih bo iz nje odseljevalo. Dejansko je toliko znašalo tudi povprečje za obdobje med letoma 1995 in 2009. Ta relativno visok selitveni prirast je Slovenija dosegla predvsem na račun visokih neto migracij v letih 2007–2009. Neto prirast je v zadnjih šestih letih (z izjemo leta 2021) sicer precej višji od predvidenih projekcij EUROPOP2023, vendar pa lahko ugotovimo, da so projekcije skladne tako s povprečjem neto prirasta med letoma 1995 do 2024, kot tudi s povprečjem od leta 2010 do 2024. Neto prirast je v zadnjih letih sicer višji od predvidenih projekcij EUROPOP2023, vendar so dolgoročne predpostavke projekcije skladne z zgodovinskim povprečjem selitvenega prirasta v obdobju po letu 1995.

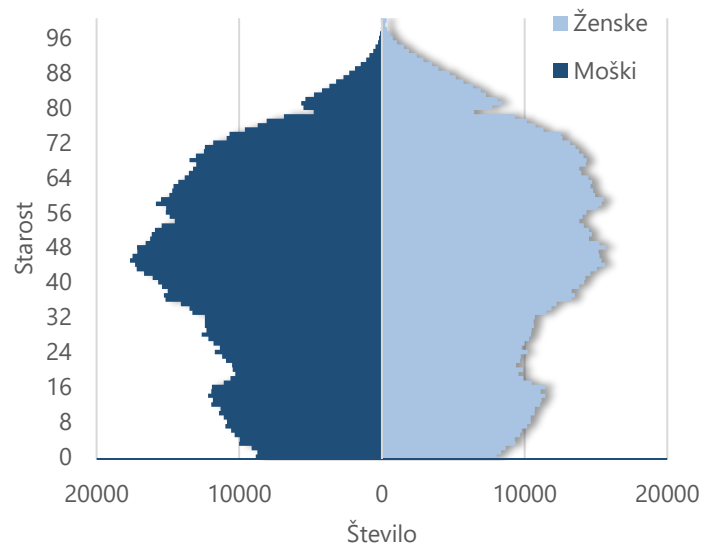
Z vidika staranja prebivalstva so migracije ključne predvsem zaradi svoje starostne strukture. Priseljenci so praviloma mlajši in v delovno aktivni dobi, zato višji selitveni prirast blaži upad deleža aktivnega prebivalstva in zmanjšuje koeficient starostne odvisnosti starejših. Nasprotno pa nižje migracije ali negativni selitveni tokovi pospešujejo staranje populacije. Zaradi velike občutljivosti migracij na gospodarske in politične razmere ostajajo dolgoročne projekcije na tem področju bolj negotove kot pri rodnosti ali smrtnosti.

2.4 Vpliv rodnosti, smrtnosti in migracij na strukturo prebivalstva

Na prihodnjo starostno strukturo prebivalstva ne vplivajo le tekoči demografski tokovi, temveč tudi že oblikovana starostna sestava populacije. Sedanja struktura prebivalstva je rezultat rodnosti, smrtnosti in migracij v preteklih desetletjih. Obstoječa starostna struktura prebivalstva, ki jo predstavlja SLIKA 5, je zelo neugodna z ekonomskega vidika. Najbolj številčne generacije so v starosti med 35 in 60 leti. V nižjih starostnih razredih je nizko število prebivalcev, kar je posledica nizke rodnosti od srede osemdesetih let naprej. Stopnja rodnosti je dosegla najnižjo točko leta 2003, kar je lepo razvidno tudi iz starostne piramide, kjer pride do zoženja piramide prav pri generaciji, ki se je bila 1. 1. 2025 stara 21 in 22 let. V starostnih razredih nad 60 let pa se število prebivalcev zmanjšuje zaradi umrljivosti, ki v teh starostnih razredih hitro narašča.

SLIKA 5: Starostna piramida prebivalstva Slovenije na dan 1. 1. 2025

Vir: SI-STAT podatkovni portal.

Ključno omejitev prihodnjega števila rojstev predstavlja zmanjševanje števila žensk v rodni dobi.

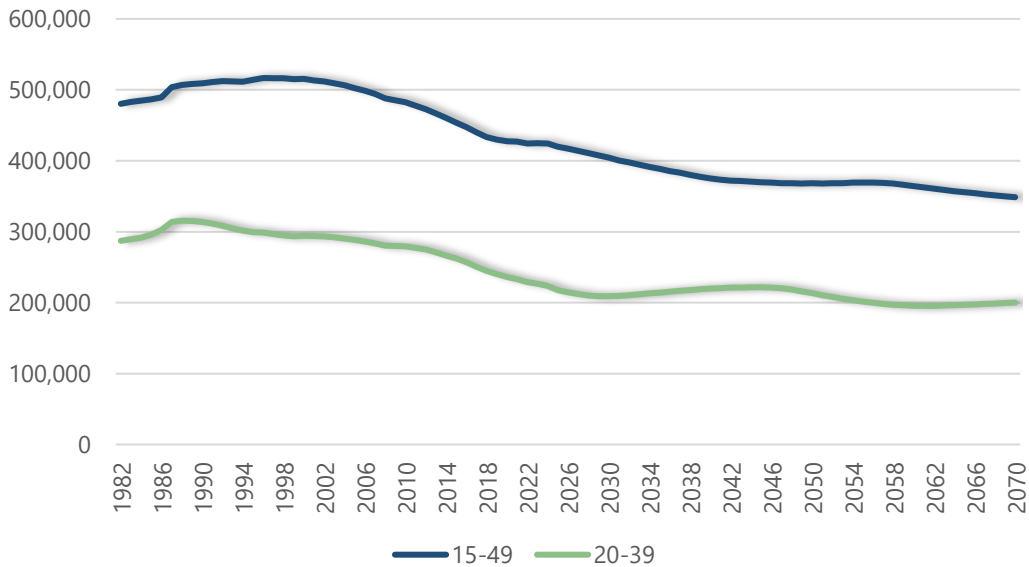
V preteklosti sta se število živorojenih otrok in stopnja celotne rodnosti gibala precej podobno (glej SLIKO 1 in SLIKO 2), kar je posledica dejstva, da je bilo število žensk v rodni dobi razmeroma stabilno. Vendar pa se bo zaradi nizkih stopenj rodnosti po letu 1980 število žensk v rodnem obdobju postopno zmanjševalo, kar potrjuje tudi SLIKA 6.² Število žensk med 20. in 39. letom starosti je leta 1992 znašalo 308 tisoč, nato pa se je vse do leta 2010 počasi zmanjševalo na malo manj kot 280 tisoč, čemur je sledil hitrejši padec števila žensk v tej starostni skupini na 223 tisoč v letu 2024. Omenjeni trend padanja števila žensk v rodni dobi se še vedno nadaljuje, tako da se bo do leta 2030 njihovo število zmanjšalo na 209 tisoč. Nadalje se bo skladno z napovedmi Eurostat-a do leta 2044 to število ponovno dvignilo na skoraj 222 tisoč, potem padlo pod 200 tisoč že pred letom 2070. Če omenjene številke primerjamo z letom 2010, kot zadnjim letom, preden se je začelo hitrejše zmanjševanje žensk v tej starostni skupini, ugotovimo, se je število žensk v starosti med 20. in 39. letom do leta 2024 zmanjšalo za približno četrtino, nato pa se bo do leta 2030 to število v primerjavi z letom 2024 znižalo še za dodatnih 7 odstotkov. Temu sicer sledi rahel porast, ki pa bo trajal le kakšno desetletje, saj se bo število žensk v starosti 20–39 let ponovno začelo hitro zniževati in bo že leta 2056 znašalo manj kot 200 tisoč. To pa pomeni, da se bo kljub višji stopnji rodnosti, ki jo v svojih projekcijah predvideva Eurostat, število živorojenih otrok v prihodnje zmanjševalo zaradi manjšega števila žensk v rodni dobi.

² Rodno obdobje pri ženskah je v demografiji opredeljeno s starostim razponom od 15 do 49 let, vendar se večina otrok rodi ženskam v starosti med 20. in 39. letom, zato prikazujemo tudi gibanje števila te starostne skupine. Leta 2024 se je kar 94% vseh živorojenih otrok rodilo mamam, ki so bile stare med 20 in 39 let.

SLIKA 6: Število žensk v rodni dobi med letoma 1982 in 2060

Vir: Eurostat database.

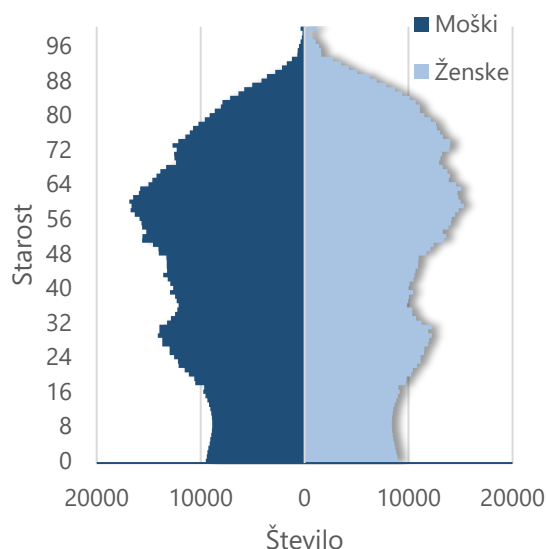

Učinki nizke rodnosti se prenašajo skozi čas in v polnosti izrazijo šele s časovnim zamikom. Najprej se zmanjša število rojstev, nato pa, ko manj številčne generacije deklic dosežejo rodno dobo, pride do dodatnega zmanjšanja števila rojstev zaradi manjšega števila potencialnih mater. SLIKA 7 in SLIKA 8 jasno kažeta dolgoročnost demografskih posledic nizke rodnosti. Najprej pride do zmanjšanja števila rojstev zaradi nizke rodnosti kot take, nato pa, ko te maloštevilne generacije deklic dosežejo rodno dobo, sledi dodatno zmanjšanje rojstev zaradi manjšega števila žensk v starosti 20–39 let. SLIKA 8, ki prikazuje starostno piramido prebivalstva Slovenije za leto 2070, to prikaže kot splošno zožitev mlajših in srednjih starostnih kohort, kar odraža prenos učinkov nizke rodnosti skozi čas. Brez izrazitejših migracijskih tokov tako ni mogoče pričakovati naravnega povečanja rodniških kohort.

Z zamikom 20 do 30 let se učinki nizke rodnosti odražajo tudi na trgu dela. Tako vidimo, da ima današnje pomanjkanje delovne sile izvor v znižanju rodnosti pred več kot petdesetimi leti. Zdaj na trg dela vstopajo manj številčne generacije, na drugi strani pa so se (ravno) upokojile zelo številčne »baby boom« generacije, ki so bile rojena v času zelo visoke rodnosti po drugi svetovni vojni. Tudi iz starostne piramide za leto 2025 (SLIKA 5) je razvidno, da so generacije, ki vstopajo na trg dela, manjše od generacij, ki z njega izstopajo in se upokojujejo. Poleg tega se življenjsko pričakovanje podaljšuje, kar vodi v višanje deleža starejših prebivalcev.

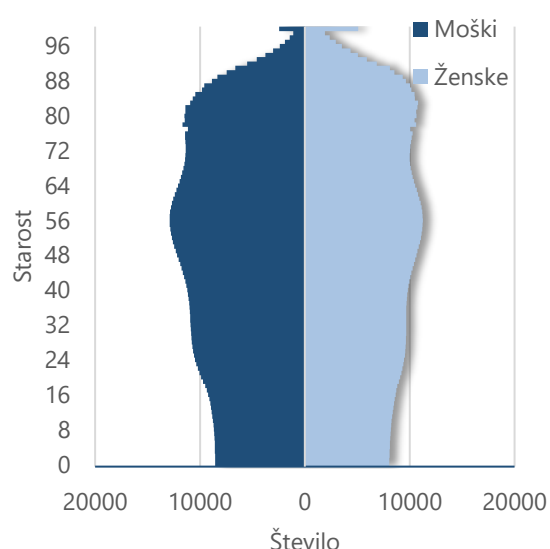
SLIKA 7: Starostna piramida prebivalstva Slovenije na dan 1. 1. 2030 glede na osnovni scenarij projekcij EUROPOP2023

Vir: Eurostat database.

SLIKA 8: Starostna piramida prebivalstva Slovenije na dan 1. 1. 2070 glede na osnovni scenarij projekcij EUROPOP2023

Vir: Eurostat database.

Projekcije EUROPOP2023 kažejo zmerno zmanjšanje skupnega števila prebivalcev, vendar izrazite spremembe v starostni strukturi (TABELA 1 in SLIKA 9). Število prebivalcev bo po projekcijah EUROPOP2023 do leta 2030 nekoliko porastlo, in sicer do okoli 2,12 milijona prebivalcev, potem pa bo pričelo počasi upadati do 2 milijona v letu 2070. Do večjih razlik bo prišlo v strukturi prebivalstva, saj se bo zmanjšal delež prebivalstva v aktivni dobi (med 20. in 65. letom starosti) ter povečal delež starejše populacije. V letu 2020 so prebivalci med 20. in 64. letom starosti predstavljali manj kot dve tretjini (59,8 %) celotnega prebivalstva, a bo njihov delež do leta 2050 padel na nekaj več kot polovico vsega prebivalstva (51,9 %) V naslednjem desetletju, se bo znižal še za skoraj dodatno odstotno točko (51 % v letu 2060) nato pa bo od leta 2060 ponovno začel počasi naraščati, tako da bo leta 2070 znašal 52,4%. Nasprotno je delež starejših (starih 65 let in več) leta 2020 znašal 20,4 % vseh prebivalcev in se bo postopoma zviševal do 30 % celotne populacije leta 2050, po tem letu pa se ustalil med 30 % in 31 %.

TABELA 1: Število prebivalstva po posameznih starostnih skupinah, 1990–2070

	1990	2000	2010	2020	2030	2040	2050	2060	2070
Število prebivalcev v posameznih starostnih skupinah									
P0-P19	562.184	461.243	393.010	409.531	398.750	362.845,0	374.198,0	369.217	349.998,0
P20-P64	1.222.587	1.251.112	1.315.701	1.262.326	1.205.780	1.169.086,0	1.086.941,0	1.047.737	1.048.253,0
P65+	211.606	275.400	338.265	424.004	514.276	577.927,0	632.884,0	632.903	603.894,0
Skupaj	1.996.377	1.987.755	2.046.976	2.095.861	2.118.806	2.109.858,0	2.094.023,0	2.049.857	2.002.145,0
Delež prebivalcev v posameznih starostnih skupinah									
P0-P19	28,2	23,2	19,2	19,9	18,8	17,2	17,9	18	17,5
P20-P64	61,2	62,9	64,3	59,8	56,9	55,4	51,9	51	52,4
P65+	10,6	13,9	16,5	20,4	24,3	27,4	30,2	31	30,2
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100	100,0

Opomba: Do vključno leta 2020 navajamo dejanske vrednosti, od leta 2025 naprej pa projekcije EUROPOP2023 (osnovni scenarij)

Vir: Eurostat database.

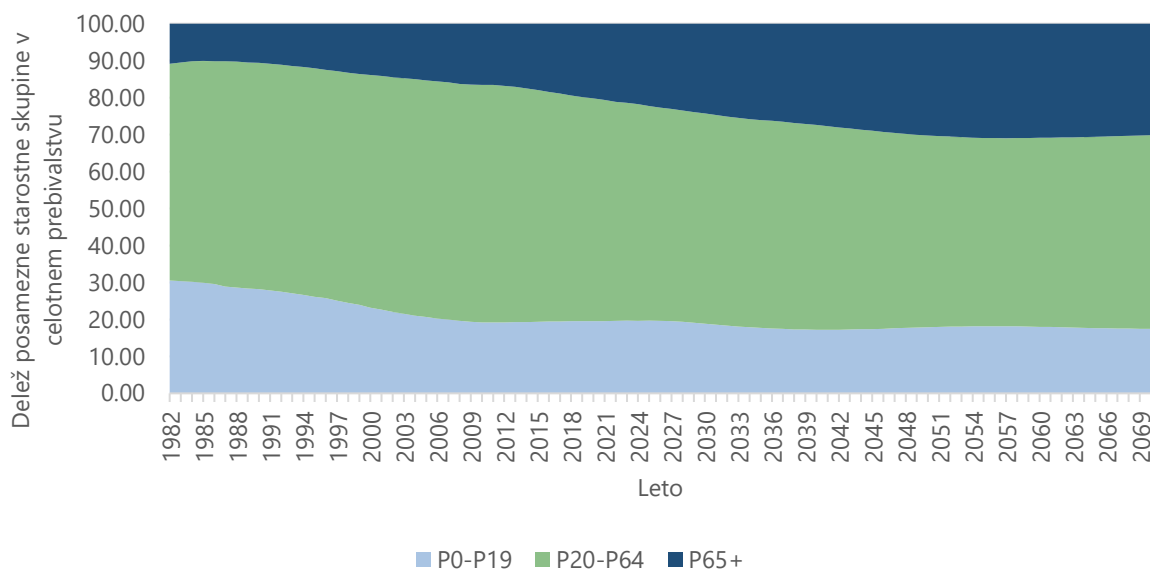

Delež mladih se dolgoročno zmanjšuje, medtem ko se delež starejših trajno povečuje (TABELA 1 in SLIKA 9). Delež prebivalcev, starih od 0 do 19 let, se je postopoma znižal z okrog 30 % v letu 1982 na malo manj kot 20 % v letu 2024. V nadaljnjih letih bo ta delež še nadalje padal in dosegel najnižjo raven v letu 2040, ko bo znašal 17,2 %. Po tem letu se bo delež mladih nato ustalil med 17 % in 18 % do konca opazovanega obdobja. Največje in najbolj neugodne spremembe v strukturi prebivalstva torej pričakujemo pri deležu populacije v delovno aktivni starosti in pri deležu starejših.

SLIKA 9: Delež posameznih starostnih skupin v celotnem prebivalstvu, 1982–2070

Opomba: Do vključno leta 2024 navajamo dejanske vrednosti, od leta 2025 naprej pa projekcije EUROPOP2023 (osnovni scenarij)

Vir: Eurostat database.

Kazalniki starostne odvisnosti potrjujejo izrazito staranje prebivalstva. Koeficient starostne odvisnosti starejših oseb (število oseb starih 65 let in več glede na število oseb starih med 20 in 64 let) naj bi se s 37,9 % leta 2024 povečal na 57,4 % leta 2070, kar pomeni skoraj 20 odstotnih točk več (Evropska komisija, 2024). Koeficient starostne odvisnosti (število oseb starih 0-19 ter oseb starih 65 let in več glede na število oseb starih med 20 in 64 let) pa se bo dvignil z 71,1 % v letu 2024 na 90,5 % v letu 2070. Hkrati naj bi se povprečna starost prebivalstva s 44,4 leta v letu 2024 zvišala na 49,8 leta do leta 2070. Ti kazalniki potrjujejo, da bo razmerje med aktivnim in neaktivnim prebivalstvom dolgoročno bistveno manj ugodno kot danes.

2.5 Občutljivost rezultatov projekcij na posamezne predpostavke

Rezultati demografskih projekcij so močno odvisni od vhodnih predpostavk, zlasti glede migracij.

Eurostat pripravlja projekcije prebivalstva ob upoštevanju posameznih predpostavk, ki imajo velik vpliv na končne rezultate, zato pri posameznih predpostavkah projekcije vključujejo različne variante (npr. z višjim življenjskim pričakovanjem, nižjo rodnostjo, višjimi migracijami, nižjimi migracijami ali celo brez migracij).

Največjo negotovost predstavljajo predpostavke o migracijah, saj so te izrazito ciklične in odvisne od gospodarskih ter političnih razmer.

To se je izkazalo predvsem v preteklih projekcijah npr. pri EUROPOP2010, ki so temeljile na migracijskih tokovih v Slovenijo in iz nje pred letom 2010, ko se je v Slovenijo priselilo v povprečju skoraj 15 tisoč oseb več, kot se jih je odselilo. Tako je za EUROPOP2010 Eurostat predpostavljal, da bo selitveni prirast v začetku okrog 10 tisoč oseb, do leta 2025 pa naj bi se

znižal na okrog 6 tisoč oseb letno. Zaradi nizkega selitvenega prirasta v obdobju 2010–2012 pa je pri projekcijah EUROPOP2013 Eurostat spremenil predpostavko po katerih naj bi neto selitveni prirast na začetku znašal 4 tisoč oseb letno. Neto migracije so se od leta 2018 naprej precej povišale (z izjemo covidnega leta 2021), saj so znašale med 11.000 in 16.000, zato so kasnejše projekcije to napoved ponovno korigirale. Tako EUROPOP2019 projekcije napovedujejo neto selitveni prirast okoli 5.000 oseb letno po letu 2025, EUROPOP2023 projekcije pa so ta neto selitveni prirast dvignile na okoli 6.000 oseb letno. Ob primerjavi učinka posameznih predpostavk se je izkazalo, da ima predpostavka glede migracij posebno močan vpliv na spremembe rezultatov v demografskih projekcijah, saj predpostavljeni nižji selitveni prirast v Sloveniji pomeni bistveno višji delež starejšega prebivalstva oziroma obratno višji selitveni prirast v Sloveniji pomeni nižji delež starejšega prebivalstva.

Zaradi pomembnosti posameznih predpostavk Eurostat pripravlja projekcije za osnovni scenarij (predpostavke smo predstavili v prejšnjih poglavjih) in še pet drugih variant:

- varianta z višjim življenjskim pričakovanjem,
- varianta z nižjo rodnostjo,
- varianta z višjimi migracijami,
- varianta z nižjimi migracijami,
- varianta brez migracij.

Vsakič se spremeni le tista predpostavka, ki je v imenu variante, ostali dve predpostavki pa ostaneta nespremenjeni. Predpostavke povzema TABELA 2.

TABELA 2: Demografske predpostavke za posamezne variante demografskih projekcij, 2024 in 2070

Varianta	Življenjsko pričakovanje ob rojstvu (število let)				Rodnost (število otrok na žensko)		Neto migracije (število oseb letno)	
	2024		2070		2024	2070	2024	2070
	Moški	Ženske	Moški	Ženske				
Osnovni scenarij	79,7	85	86	90,5	1,59934	1,69409	5.975	4462
Nižja rodnost	79,7	85	86	90,5	1,27947	1,35527	5.975	4462
Višje življenjsko pričakovanje	79,7	85	88	92,5	1,59934	1,69409	5.975	4462
Višje migracije	79,7	85	86	90,5	1,59934	1,69409	12.502	9.161
Nižje migracije	79,7	85	86	90,5	1,59934	1,69409	-108	2.891
Brez migracij	79,7	85	86	90,5	1,59934	1,69409	0	0

Vir: Eurostat database, SI-STAT podatkovni portal.

Primerjava variant potrjuje, da ima selitveni prirast največji vpliv na skupno število prebivalcev.

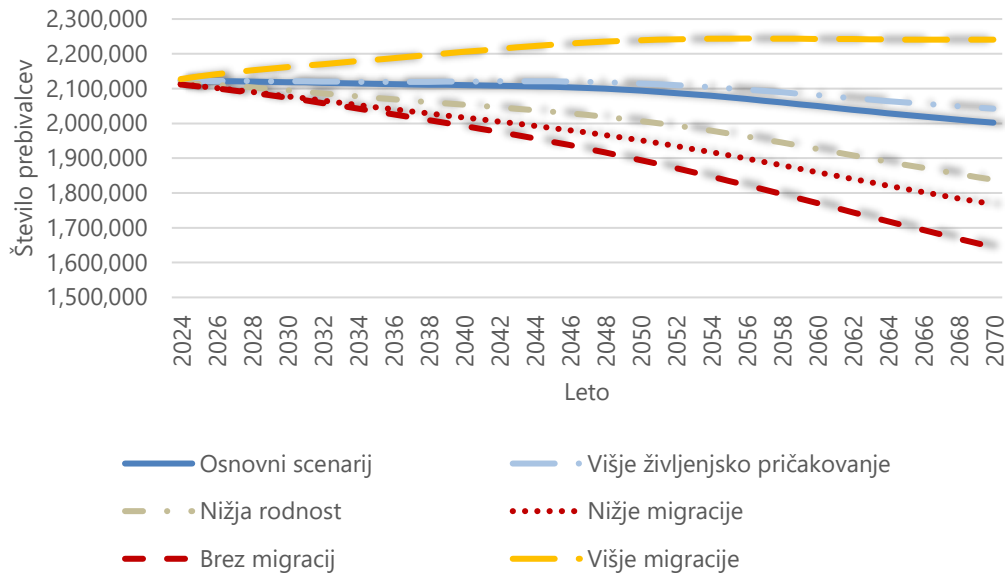
Po osnovnem scenariju bo leta 2070 število prebivalcev znašalo malo čez 2 milijona, kar pomeni okoli 110.000 manj, kot v letu 2024. Po varianti višjega življenjskega pričakovanja se število prebivalstva rahlo poviša, medtem ko se po varianti višjih migracij število prebivalstva precej poviša. Po tej varianti bi število že v letu 2039 preseglo 2,2 milijona prebivalcev, do leta 2070 pa ta številka narasla še za dodatni 40 tisoč na 2,24 milijona prebivalcev. Pri varianti z višjim življenjskim pričakovanjem se bo število prebivalcev pričakovano zvišalo, a ne veliko, na 2,04 milijona prebivalcev, kar je okoli 40 tisoč prebivalcev več kot po osnovnem scenariju. Po vseh ostalih variantah pa se število prebivalcev opazno zniža. V primeru nižje rodnosti se prebivalstvo do leta 2070 zniža do okoli 1.840.000, kar je 160.000 prebivalcev manj kot po osnovnem scenariju. Opazno znižanje števila prebivalcev lahko opazimo tudi v primeru nižjih migracij oziroma v primeru neto migracij nič. V prvem primeru se bo število prebivalcev v Sloveniji do leta 2070

znižalo na 1,77 milijona, po drugi varianti pa bo padlo celo na 1,64 milijona prebivalcev. Očitno je, da ima predpostavka o selitvenem prirastu največji vpliv na pričakovano število prebivalcev, prav tako pa ima pomemben vpliv tudi predpostavka o rodnosti.

SLIKA 10: Projekcije gibanja števila prebivalstva Slovenije po posameznih variantah

Vir: Eurostat database.

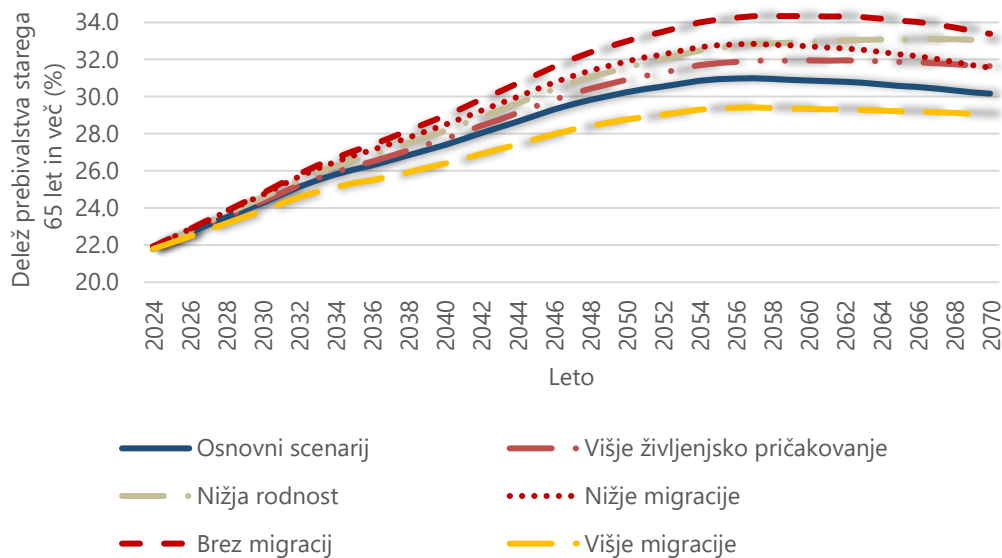

Različne predpostavke pomembno vplivajo tudi na starostno strukturo prebivalstva. Posebej nas zanima, kako posamezne predpostavke vplivajo na delež prebivalstva, starega 65 let in več, kar prikazuje SLIKA 11. Vidimo, da se delež starejšega prebivalstva pri variantah z nižjimi migracijami, z nižjo rodnostjo in z višjim življenjskim pričakovanjem na koncu opazovanega obdobja (t.j. leta 2070) gibljejo nad deležem starejšega prebivalstva, ki ga napoveduje osnovni scenarij, do okoli 3 o.t. več. Posebej pa zopet izstopa varianta brez selitvenega prirasta oziroma z nič migracijami, ki bi vodila v veliko povečanje deleža starejšega prebivalstva. Po tem scenariju bi bilo leta 2070 kar tretjina (33,4 %) vseh prebivalcev v Sloveniji starih 65 let in več, kar je precej več od 30,2 %, kolikor ta delež znaša ob osnovnem scenariju. Precej visok bi bil delež prebivalstva 65 let in več tudi v primeru scenarija nižje rodnosti, saj bi v tem primeru znašal 33,1 %. V primeru scenarijev višjega življenjskega pričakovanja in nižjih migracij, pa bi delež prebivalstva starih 65 let in več v letu 2070 znašal le okoli odstotno točko in pol več, kot po osnovnem scenariju, natančneje 31,7 % oziroma 31,6 %. Po drugi strani pa izstopajo tudi projekcije z višjimi migracijami. Zaradi večjega števila delovno aktivnega (mlajšega) prebivalstva pa bi bil v tem primeru delež starejšega prebivalstva vidno nižji kot po osnovnem scenariju. Leta 2070 bi tako delež prebivalstva starega 65 let in več po tem scenariju znašal 29%, kar je 1 odstotno točko manj, kot po osnovnem scenariju.

SLIKA 11: Projekcije gibanja deleža prebivalstva Slovenije, starega 65 let in več, po posameznih variantah

Vir: Eurostat database.

Ne glede na izbrano varianto vse projekcije kažejo izrazito staranje prebivalstva. Razlog za to ni le pričakovano gibanje rodnosti, smrtnosti in migracij, temveč tudi že oblikovana starostna struktura prebivalstva. Zaradi nizke rodnosti v preteklosti bodo na trg dela vstopale vedno manjše generacije, hkrati pa velike generacije, ki so bile rojene po koncu 2. svetovne vojne (»baby boom«), že prehajajo iz delovne aktivnosti v upokojevit. Ker se življenjsko pričakovanje podaljšuje, lahko ob nespremenjenih pogojih pričakujemo, da se bo doba prejemanja pokojnin podaljševala. Vidimo lahko, da imajo demografski procesi, ki trajajo daljši čas, dolgoročne učinke, saj sta nizka rodnost in hitro podaljševanje življenjskega pričakovanja v preteklosti vplivala na trenutno in tudi bodočo starostno strukturo prebivalstva.

2.6 Vpliv demografije na trg dela in upokojevanje

Demografski procesi v Sloveniji in staranje prebivalstva imata velik vpliv na razpoložljivost delovne sile na trgu dela in na upokojevanje. Zaradi vedno večjega demografskega pritiska na javnofinančno vzdržnost sistemov socialne varnosti zakonodajalec te sisteme vseskozi prilagaja. V okviru sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja je eden izmed najučinkovitejših ukrepov tudi dvig zakonsko določene upokojitvene starosti. Takšen ukrep vpliva tako na zmanjševanje števila upokojitvev, kot tudi na povečevanje razpoložljive delovne sile na trgu dela.

Stopnja aktivnosti starejših se je v zadnjih treh desetletjih izrazito povečala, zlasti po pokojninski reformi leta 2013. V Sloveniji smo bili v preteklosti priča nizki stopnji aktivnosti³ starejšega prebivalstva. Tako je stopnja aktivnosti tri desetletja nazaj, v letu 1996, za osebe stare med 55 in 59 let znašala 26,1%, za osebe stare med 60 in 64 let pa le 14,6 %. Do leta 2024 so stopnje aktivnosti za te osebe izrazito

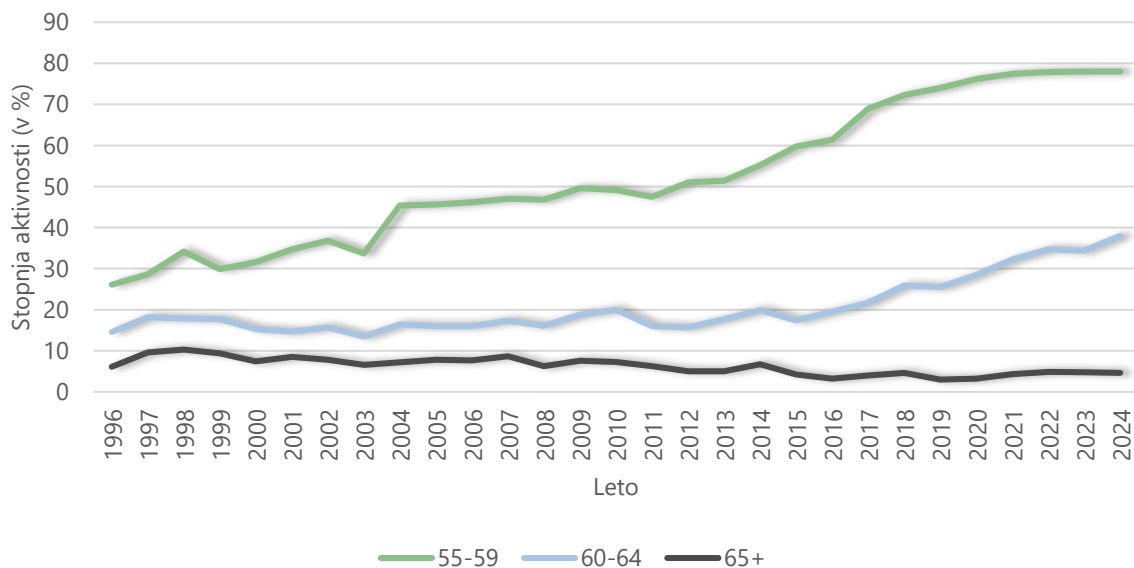
³ Stopnja aktivnosti je skladno z EUROSTATOVO definicijo, odstotek aktivnih oseb v primerjavi s primerljivo celotno populacijo. Kot aktivne osebe se štejejo zaposlene osebe (delavci in samozaposleni) in brezposelne osebe, ne pa tudi ekonomsko neaktivne, kot so predšolski otroci, šolarji, študenti in upokojevit.

narasle, in sicer za osebe stare med 55 in 59 let na 78 %, za osebe stare med 60 do 64 let pa na 38 %. SLIKA 12 prikazuje gibanje stopnje aktivnosti po posamezni starostni skupini. Iz te slike je razvidno, da se je stopnja aktivnosti oseb starih 55-59 let do leta 2013 dvigovala postopoma, nato pa je opaziti izrazito rast stopnje aktivnosti oseb v tej starostni skupini do leta 2020. To rast lahko pripišemo uveljavitvi pokojninske reforme v letu 2013. Pri osebah starih 60-64 let je stopnja aktivnosti ostala na približno enaki ravni do leta 2015, ko je začela hitreje naraščati in se v nadaljnjih devetih letih več kot podvojila. Po drugi strani pa se je stopnja aktivnosti za osebe starejše od 65 let v zadnjih treh desetletjih znižala, in sicer iz 6,1 % v letu 1996 na 4,6 % v letu 2024. V primerjavi s povprečjem držav članic EU lahko ugotovimo, da je v Sloveniji stopnja aktivnosti v letu 2024 pri osebah starih med 55-59 let praktično dosegla povprečje EU (80,1 %), medtem ko pri ostalih dveh starostnih skupinah še precej zaostaja (povprečna stopnja aktivnosti v EU za osebe stare med 60-64 let je v letu 2024 znašala 55,6 %, za osebe starejše od 65 let pa 6,9 %) (Eurostat database).

SLIKA 12: Stopnje aktivnosti za osebe stare 55-59, 60-64 ter starejše od 65 let, 1996 – 2024

Vir: Eurostat database.

Kljub višji stopnji aktivnosti starejših se število upokojencev zaradi neugodnih demografskih razmer povečuje. TABELA 3 prikazuje naraščanje oziroma padanje števila posameznih kategorij upokojencev v zadnjih 25 letih. Iz te tabele je razvidno, da se je število vseh upokojencev v zadnjih 25 letih povečalo za 175.862 oziroma za 38 %. Najbolj se je povečalo število starostnih upokojencev, ki je v zadnjih 25 letih naraslo za 74 %. Število invalidskih upokojencev se je v tem obdobju znižalo, medtem ko se je skupno število prejemnikov vdovskih in družinskih pokojnin malenkost znižalo. V obdobju od leta 2000 do 2024 se je za skoraj 20 % povečalo število zavarovancev, tudi zaradi povečanja stopenj aktivnosti starejših oseb, vendar pa se je zaradi hitrejše rasti števila upokojencev razmerje med zavarovanci in upokojenci v tem obdobju znižalo iz 1,80 zavarovanca na enega upokojenca na 1,55 zavarovanca na enega upokojenca.

TABELA 3: Osnovni kazalniki slovenskega pokojninskega sistema v obdobju 2000–2024

Leto	Število zavarovancev in zavarovank	Število vseh upokojencev in upokojenk ^a	Število starostnih upokojencev in upokojenk	Število invalidskih upokojencev in upokojenk	Število družinskih upokojencev in upokojenk ^b	Število vdovskih upokojencev in upokojenk	Razmerje med zavarovanci in zavarovankami ter upokojenci in upokojenkami ^c	Razmerje med povprečno starostno pokojnino in povprečno plačo v %	Izdatki za pokojnino kot % BDP
2000	839.381	467.448	281.993	97.804	86.976	663	1,80	75,3	11,41
2001	841.478	474.507	287.902	97.704	84.260	4.617	1,77	73,2	11,00
2002	836.544	483.898	295.271	97.621	81.688	9.285	1,73	72,8	10,84
2003	834.049	491.911	302.303	97.433	78.818	13.295	1,70	71,1	10,64
2004	836.668	497.826	308.348	96.556	76.038	16.789	1,68	70,2	10,44
2005	843.251	504.988	314.983	96.665	73.254	19.977	1,67	69,1	10,19
2006	854.606	511.174	322.617	96.115	69.735	22.569	1,67	68,6	10,01
2007	879.090	518.805	332.616	94.511	65.601	25.913	1,69	67,1	9,54
2008	904.084	527.933	342.786	93.389	62.624	28.928	1,71	67,1	9,70
2009	894.886	538.455	354.270	92.123	59.699	32.119	1,66	66,6	10,67
2010	881.992	552.561	368.615	91.051	57.097	35.531	1,60	64,7	11,05
2011	869.869	569.951	386.263	90.219	54.409	38.708	1,53	63,4	11,22
2012	855.542	585.408	401.642	89.384	52.069	41.915	1,46	62,1	11,44
2013	833.121	602.311	417.916	88.361	51.870	43.672	1,38	61,7	11,67
2014	843.558	608.885	426.083	87.250	48.781	46.097	1,39	61,0	11,39
2015	875.414	612.018	431.745	85.749	44.904	48.820	1,43	60,2	10,83
2016	891.002	613.683	435.339	84.045	42.098	50.412	1,45	59,5	10,55
2017	914.313	615.681	440.247	81.995	39.139	52.043	1,49	58,4	10,06
2018	939.149	617.299	445.236	79.982	36.360	53.093	1,52	58,5	9,78
2019	960.755	620.459	451.499	78.131	33.814	53.857	1,55	58,0	9,59
2020	958.148	624.735	458.765	76.480	31.420	54.468	1,53	57,0	10,5
2021	965.002	624.768	463.509	73.717	28.903	54.773	1,54	56,9	9,95
2022	989.063	628.082	470.501	71.376	26.775	55.226	1,57	59,3	9,88
2023	999.043	635.012	479.916	69.708	25.125	55.591	1,57	57,0	9,4
2024	998.892	643.310	489.486	67.719	23.422	57.400	1,55	57,0	9,96

Opombe: (a) Vsi upokojenci/-ke vključujejo prejemnike starostnih, invalidskih, družinskih in vdovskih pokojnin, ne pa tudi prejemnikov/-c pokojnin po posebnih predpisih. (b) Povprečno število uživalcev/-k družinskih pokojnin se skozi leta zmanjšuje, predvsem zaradi z ZPIZ-1 uveljavljene delitve dotedanje pravice do družinske pokojnine na dve pravici: družinsko in vdovsko pokojnino. Ta delitev onemogoča objektivno primerjavo števila uživalcev/-k družinske pokojnine med leti. Njihovo število se zmanjšuje, ker je prirast zgolj posledica priliva novih uživalcev/-k družinske pokojnine, ne pa tudi vdovske, ki se izkazuje ločeno. (c) Pri razmerju med zavarovanci/-kami in upokojenci/-kami niso upoštevani prejemniki/-ce pokojnin po posebnih predpisih.

Vir: ZPIZ, 2009–2024.

Dejanska upokojitvena starost se je v zadnjih 25 letih zvišala, vendar to ni zadostovalo za zajezitev rasti števila upokojencev (TABELA 3 in TABELA 4). Poviševanje dejanske upokojitvene starosti starostnih in invalidskih upokojencev je predvsem posledica dejstva, da sta bili v tem obdobju sprejeti dve reformi, ki sta med drugim uzakonili tudi višjo zakonsko določeno upokojitveno starost ter za ženske tudi daljšo dopolnjeno pokojninsko dobo za starostno upokojitev pri najnižji zakonsko določeni starosti. Dejanska upokojitvena starost se je tako v zadnjih 25 letih pri moških starostnih upokojencih dvignila za eno leto in deset mesecev, pri ženskah pa bistveno več, za pet let in enajst mesecev (glej TABELO 4).

TABELA 4: Povprečna starost novih uživalcev pokojnin iz obveznega zavarovanja

LETO	STAROSTNA				INVALIDSKA			
	ŽENSKE		MOŠKI		ŽENSKE		MOŠKI	
	LET	MES	LET	MES	LET	MES	LET	MES
2000	56	1	61	0	48	9	52	11
2001	56	2	62	0	49	9	53	3
2002	56	5	62	2	49	7	53	6
2003	56	6	62	2	49	9	53	8
2004	57	3	62	6	49	10	53	10
2005	57	3	61	9	50	1	53	11
2006	57	4	61	8	50	4	53	5
2007	57	7	61	10	50	8	54	9
2008	57	7	61	11	51	7	54	3
2009	58	1	62	0	51	11	54	8
2010	58	5	61	10	51	9	54	8
2011	58	8	61	9	52	2	54	11
2012	58	2	61	3	50	11	54	2
2013	58	6	60	11	51	5	53	9
2014	59	0	61	2	51	3	54	5
2015	59	2	61	4	52	0	54	5
2016	60	0	61	9	52	4	55	0
2017	60	4	62	3	53	7	55	4
2018	60	6	62	4	54	6	55	9
2019	60	8	62	6	54	10	55	7
2020	60	11	62	8	54	11	55	6
2021	61	6	62	8	55	4	56	0
2022	61	8	62	10	55	2	55	9
2023	61	9	62	10	55	1	56	0
2024	61	11	62	10	55	6	56	5

Vir: ZPIZ, 2009–2024

Podaljševanje življenjske dobe pomeni tudi daljše obdobje prejemanja pokojnine. Ne glede na to da se posamezniki upokojujejo kasneje in dlje časa preživijo v aktivni dobi, pa se je število let, ko posamezniki prejema pokojnino, podaljševalo pri vseh kategorijah upokojencev. Starostni upokojenci so v letu 2024 tako uživali pokojnino v povprečju sedem let in en mesec (ženske) oziroma tri leta in 3 mesece (moški) več, kot pa upokojenci v letu 2000. Pri ostalih dveh kategorijah je moč opaziti podoben trend. Uživanje invalidske pokojnine se je v zadnjih 25 letih podaljšalo celo za deset let in pol (ženske) oziroma za skoraj devet let (moški), prav tako pa se je uživanje družinske oziroma vdovske pokojnine podaljšalo za eno leto in devet mesecev. Daljše uživanje pokojnine je predvsem posledica demografskih trendov opisanih v prejšnjih poglavjih, ki kažejo na podaljševanje življenja vseh generacij.

TABELA 5: Povprečna doba prejemanja pokojnine užívalcev, ki jim je prenehala pravica do pokojnine po letih

LETO	STAROSTNA				INVALIDSKA				DRUŽINSKA / VDOVSKA	
	ŽENSKES		MOŠKI		ŽENSKES		MOŠKI		SKUPAJ	
	LET	MES	LET	MES	LET	MES	LET	MES	LET	MES
2000	17	1	14	9	18	3	14	1	13	5
2001	15	11	14	1	18	2	14	6	12	5
2002	16	3	15	1	19	7	14	11	12	11
2003	18	0	15	7	19	11	15	3	13	2
2004	18	8	15	10	20	1	15	7	12	8
2005	19	8	16	0	21	0	16	3	12	1
2006	19	3	16	0	21	11	16	3	12	11
2007	20	3	16	3	22	0	16	10	12	6
2008	20	10	16	4	22	1	17	1	13	4
2009	21	6	16	7	23	0	17	2	13	5
2010	21	8	16	8	22	10	17	8	11	6
2011	21	8	16	4	23	2	17	11	12	2
2012	22	4	16	8	23	8	18	4	11	7
2013	22	8	16	8	24	6	18	8	12	6
2014	23	1	16	11	24	8	18	9	12	6
2015	23	6	17	0	25	4	19	5	12	10
2016	24	1	17	7	26	0	19	11	13	0
2017	24	5	17	8	26	2	20	8	13	2
2018	24	9	18	0	26	10	20	10	13	3
2019	24	11	17	7	27	1	21	3	13	8
2020	25	6	18	2	27	11	21	9	14	0
2021	24	9	17	7	28	0	21	9	14	0
2022	25	3	17	8	28	3	21	9	14	4
2023	25	11	17	10	28	8	22	9	15	0
2024	24	2	18	0	28	9	23	0	15	2

Vir: ZPIZ, 2009–2024

3 PROJEKCIJE ŠTEVILA IN STRUKTURE UPOKOJENCEV

Prihodnje gibanje števila upokojencev bo določeno s prepletom demografskih trendov in sprememb pokojninske zakonodaje. Na eni strani delujejo strukturni dejavniki staranja prebivalstva – manjše generacije vstopajo na trg dela, številčne generacije pa prehajajo v upokojitev in hkrati živijo dlje. Na drugi strani zakonodajalec z reformami posega v pogoje upokojevanja. Ključno vlogo bo imela sprejeta pokojninska reforma, opredeljena v Zakonu o spremembah in dopolnitvah Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2O, Uradni list RS, št. 90/25), ki postopoma, do leta 2035, zaostruje pogoje za pridobitev pravice do starostne pokojnine z višanjem zahtevane upokojitvene starosti in posledično podaljševanjem delovne aktivnosti. Namen teh sprememb je blaženje posledic staranja prebivalstva, omejevanje rasti števila upokojencev ter hkratno povečevanje oziroma vsaj ohranjanje razpoložljive delovne sile, ob hkratnem prizadevanju za ohranjanje primerne ravni pokojnin, saj bo materialni položaj prihodnjih upokojencev pomembno vplival tudi na njihove stanovanjske možnosti, zlasti z vidika zmožnosti vzdrževanja obstoječih stanovanj, prilagajanja bivalnega okolja in dostopa do ustreznih oblik oskrbe v starosti.

V tem poglavju analiziramo, kako bodo ob danih demografskih projekcijah in spremenjenih upokojitvenih pogojih potekali prihodnji trendi na področju upokojevanja. Najprej bomo obravnavali gibanje števila delovne sile, nato gibanje števila starostnih upokojencev, pri čemer bo poudarek na upokojencih – rezidentih Slovenije, saj so ti ključni z vidika ciljev tega projekta. V tem okviru bomo analizirali gibanje števila starostnih upokojencev ločeno brez in z vključenimi prejemniki sorazmernega dela pokojnine, hkrati pa opozorili tudi na predvideno naraščajoče število oseb, ki bodo

prejemale pokojnino iz slovenskega pokojninskega sistema, ne da bi prebivale v Sloveniji. V nadaljevanju bomo obravnavali še gibanje števila prejemnikov vdovskih in invalidskih pokojnin ter analizirali pričakovane spremembe v povprečni upokojitveni starosti moških in žensk, povprečni dopolnjeni pokojninski dobi ob upokojitvi po spolu ter razmerju med povprečno pokojnino in povprečno plačo, ki predstavlja enega ključnih kazalnikov socialne in ekonomske vzdržnosti pokojninskega sistema ter primernosti pokojnin. Pokojnine, ki so daleč najpomembnejši dohodkovni vir za upokojence, vplivajo na zmožnost upokojencev za pokrivanje stanovanjskih stroškov in vzdrževanje primernih stanovanjskih razmer.

3.1 Metodološki okvir

Projekcije v tem poglavju temeljijo na dinamičnem mikrosimulacijskem modelu DYPENSI, ki omogoča podrobno analizo življenjskih poti posameznikov. Model razvijamo na Inštitutu za ekonomska raziskovanja (Kump idr., 2023) in predstavlja dopolnitev uradnih projekcij pokojninskih izdatkov, ki jih za Slovenijo pripravlja Evropska komisija v okviru Delovne skupine za staranje prebivalstva (AWG) in so objavljene v Poročilu o staranju prebivalstva (Ageing Report). Medtem ko AWG projekcije temeljijo na kohornem pristopu generacijskega računovodstva in so primarno namenjene ocenjevanju agregatnih pokojninskih izdatkov, model DYPENSI omogoča podrobnejšo analizo števila in strukture prihodnjih upokojencev na podlagi simulacije življenjskih poti posameznikov.

Model DYPENSI simulira življenjske poti reprezentativnega vzorca posameznikov v daljšem časovnem obdobju. Gre za zaprt presečni populacijski dinamični mikrosimulacijski model z zvezno obravnavo časa, ki simulira potek življenja reprezentativnega vzorca posameznikov v obdobju od leta 2018 do leta 2080.⁴ Izhodiščna populacija temelji na 20-odstotnem reprezentativnem vzorcu slovenske populacije konec leta 2017, podatki o delovnih zgodovinah in pokojninah pa izhajajo iz administrativnih evidenc Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije. Model v vsakem časovnem koraku simulira prehode posameznikov med statusi delovno aktivnega, brezposelnega, upokojenca in prejemnika posameznih vrst pokojnin, pri čemer upošteva starostno in spolno strukturo prebivalstva, dopolnjeno pokojninsko dobo, verjetnosti upokojevanja ter preživetvene funkcije.

Demografske in makroekonomske predpostavke so usklajene z uradnimi evropskimi projekcijami.

Demografske predpostavke v modelu temeljijo na projekcijah prebivalstva EUROPOP2023, medtem ko so predpostavke o stopnjah aktivnosti, brezposelnosti in rasti produktivnosti dela povzete po predpostavkah Evropske komisije, uporabljenih v okviru AWG (Ageing Report 2024). Za obdobje med letoma 2018 in 2024 model uporablja dejanske razpoložljive podatke o demografskih gibanjih, stopnjah aktivnosti in brezposelnosti po spolu in starosti, migracijah, številu rojstev ter gibanju plač, pokojnin in bruto domačega proizvoda. V simulacijah so upoštevani tudi učinki veljavne in sprejete pokojninske zakonodaje, zlasti postopno zaostrovanje upokojitvenih pogojev po Zakonu o spremembah in dopolnitvah Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2O), ki do leta 2035 postopno zvišuje upokojitveno starost.

Prednost mikrosimulacijskega pristopa je v njegovi sposobnosti povezovanja demografskih trendov, trga dela in institucionalnih pravil. Model ne temelji na poenostavljenih, vnaprej določenih kariernih poteh, temveč posnema dejansko raznolikost življenjskih potekov, ki izhajajo iz kombinacije demografskih značilnosti, zaposlitvenih prehodov in zakonodajnih pravil. S tem omogoča realistične

⁴ Rezultate modela prikazujemo le do 2070, saj tudi predpostavke AWG pokrivajo le obdobje do 2070.

projekcije števila in strukture prihodnjih starostnih upokojencev ter oceno vpliva sprememb zakonodaje na upokojevanje.

V nadaljevanju se zato najprej osredotočamo na projekcije delovne sile, skupnega števila starostnih upokojencev, ločeno glede na to, ali prejemajo pokojnino izključno iz slovenskega pokojninskega sistema ali pa tudi sorazmerni del pokojnine iz tujine, nato pa še na razčlenitev starostnih upokojencev po rezidentskem statusu, ki je z vidika ciljev tega projekta posebej pomembna.

3.2 Gibanje števila delovno aktivnih oseb

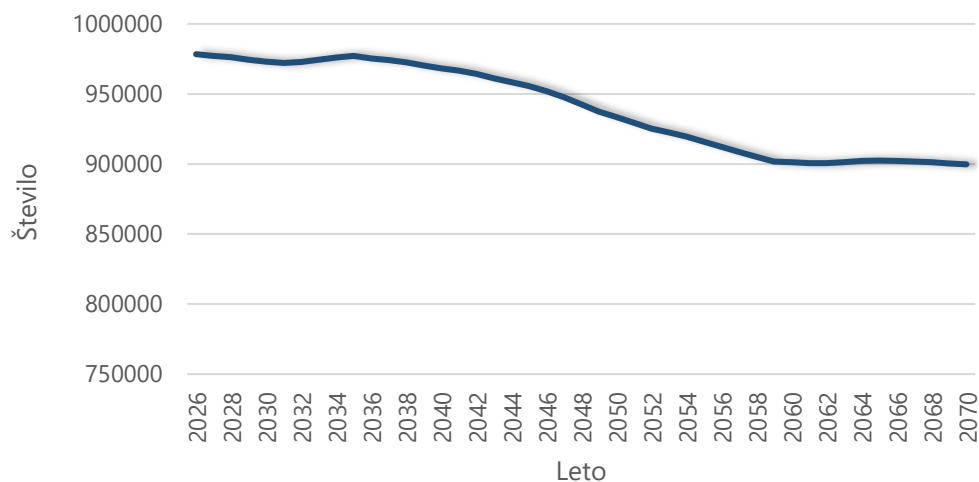
Projekcije kažejo dolgoročno zmanjševanje števila delovno aktivnih oseb kljub začasnim učinkom pokojninske reforme. SLIKA 13 prikazuje projekcijo gibanja števila delovno aktivnih oseb v obdobju od leta 2026 do 2070. Na začetku projekcijskega obdobja se število delovno aktivnih oseb giblje nekoliko pod 980.000 in v prvih letih rahlo upada. Po začetnem znižanju je v obdobju od približno leta 2032 do sredine tridesetih let zaznati prehodni, zmeren porast, ko se število delovno aktivnih oseb ponovno približa ravni okoli 977.000. Ta kratkotrajna stabilizacija oziroma rahel porast je predvsem posledica učinkov pokojninske reforme, ki prispeva k podaljševanju delovne aktivnosti starejših kohort, ter začasno ugodnejšega razmerja med vstopi in izstopi s trga dela.

Po sredini tridesetih let se trend trajno obrne navzdol. Po letu 2036 začne število delovno aktivnih oseb postopno, a vztrajno upadati, pri čemer se upad po letu 2045 dodatno okrepi. Najnižjo raven doseže okoli leta 2060, ko se število delovno aktivnih oseb zmanjša na približno 900.000. V zadnjem delu projekcijskega obdobja je zaznati rahlo stabilizacijo in blag porast, vendar ostaja število delovno aktivnih oseb do leta 2070 na ravni okoli 900.000, kar je občutno manj kot v začetnem delu obdobja.

Ključni razlog za upad je demografska struktura, ki omejuje dolgoročno ponudbo dela. Gre predvsem za posledice manjših generacij, ki vstopajo na trg dela, ter postopnega povečevanja števila oseb, ki iz njega izstopajo zaradi staranja prebivalstva. Ti strukturni demografski dejavniki dolgoročno omejujejo razpoložljivost delovne sile, pri čemer niti podaljševanje delovne aktivnosti in zaostrovanje upokojitvenih pogojev ne moreta v celoti nevtralizirati njihovega vpliva.

SLIKA 13: Gibanje števila delovno aktivnih 2026 – 2070

Vir: IER (DYPENSI model)

3.3 Gibanje števila starostnih upokojencev z in brez prejemnikov sorazmernega dela pokojnine

Rast števila starostnih upokojencev bo v prihodnje pomembno zaznamovana z naraščanjem števila prejemnikov sorazmernih pokojnin. Sorazmerno pokojnino prejema oseba, ki je del svoje delovne in pokojninske dobe dopolnila v Sloveniji, del pa v tujini, pri čemer vsaka država izplačuje pokojnino sorazmerno z dopolnjeno dobo v svojem sistemu. Takšne pokojnine prejemajo tako slovenski državljani, ki so del svoje kariere opravljali v tujini, kot tudi tujci, ki so delovno aktivni v Sloveniji in si v slovenskem pokojninskem sistemu pridobijo pravico do dela pokojnine. Zaradi vse večje mednarodne mobilnosti delovne sile, pogostejših čezmejnih zaposlitev ter večje vključenosti Slovenije v evropski trg dela (kar je vključeno v predpostavke o migracijah) je pričakovati, da se bo število prejemnikov sorazmernih pokojnin v prihodnje povečevalo hitreje kot število upokojencev, ki bodo celotno pokojninsko dobo dopolnili zgolj v Sloveniji. Pri tem je pomembno poudariti, da so sorazmerne pokojnine praviloma nižje od pokojnin, ki temeljijo na polni pokojninski dobi v enem sistemu, saj posameznik iz vsake države prejema le del pokojnine, kar ima lahko pomembne posledice za materialni in stanovanjski položaj upokojencev, zlasti v primeru rezidentov Slovenije.

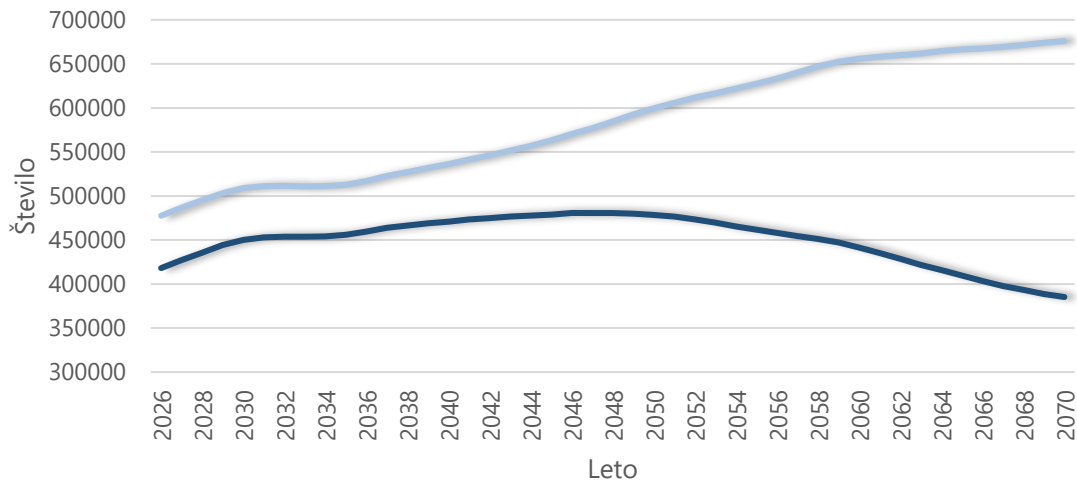
Skupno število prejemnikov starostne pokojnine iz slovenskega sistema se bo po projekcijah izrazito povečalo. SLIKA 14 prikazuje projekcije gibanja števila starostnih upokojencev v obdobju 2026–2070, ločeno za prejemnike starostne pokojnine brez prejemnikov sorazmernega dela pokojnine ter za vse prejemnike starostne pokojnine iz slovenskega pokojninskega sistema, vključno s tistimi, ki bodo del pokojnine prejeli tudi iz tujine. Po rezultatih modela DYPENSI jih je leta 2026 približno 478.000, do leta 2050 se njihovo število poveča na okoli 600.000, do konca projekcijskega obdobja pa doseže skoraj 676.000. Takšna rast odraža predvsem staranje prebivalstva in daljše življenjsko pričakovanje, kar vodi v daljši čas prejemanja pokojnine, hkrati pa tudi vse večje število oseb, ki so le del kariere opravili v Sloveniji.

Gibanje števila prejemnikov starostne pokojnine brez prejemnikov sorazmernega dela pokojnine je izrazito drugačno. Njihovo število se v prvem delu projekcijskega obdobja povečuje – z okoli 418.000 v letu 2026 na približno 480.000 v drugi polovici štiridesetih let. Po doseženem vrhu se trend obrne navzdol, pri čemer število teh prejemnikov postopno upada in se do leta 2070 zmanjša na približno 385.000 oseb. To pomeni, da se bo dolgoročno rast skupnega števila starostnih upokojencev skoraj v celoti odražala v povečanju števila prejemnikov sorazmernih pokojnin.

SLIKA 14: Gibanje števila prejemnikov starostne pokojnine (s prejemniki in brez prejemnikov sorazmernega dela pokojnine)

Vir: IER (DYPENSI model)

— Število prejemnikov starostne pokojnine brez prejemnikov sorazmernega dela pokojnine

— Število prejemnikov starostne pokojnine s prejemniki sorazmernega dela pokojnine

Razhajanje med obema trendoma odraža strukturno spremembo v sestavi upokojenske populacije. Vse več oseb bo le del svoje pokojninske dobe pridobilo v Sloveniji, hkrati pa pomemben del kariere opravilo v tujini, kar se odraža v vse večjem številu prejemnikov starostne pokojnine iz slovenskega sistema, ki bodo del pokojnine prejemali tudi iz drugih držav. Ta sprememba vpliva tako na agregatno število upravičencev kot na povprečno višino pokojnin in s tem na socialno-ekonomski položaj upokojencev.

Za nadaljnjo analizo v okviru projekta SENIOR je ključno razlikovanje glede na rezidentski status.

Z vidika stanovanjskega položaja so posebej pomembni tisti prejemniki starostne pokojnine, ki prebivajo v Sloveniji, saj ti ustvarjajo dejanske potrebe po stanovanjskih prilagoditvah, oskrbovanih stanovanjih in drugih oblikah bivanja. Zato v naslednjem poglavju podrobneje analiziramo projekcije števila prejemnikov pokojnin glede na državo prebivanja.

3.4 Starostni upokojenci po rezidentskem statusu

Projekcije kažejo, da bo prihodnja rast skupnega števila starostnih upokojencev iz slovenskega pokojninskega sistema v veliki meri posledica povečanja števila prejemnikov slovenskih pokojnin, ki ne bodo živeli v Sloveniji. SLIKA 15 razčlenjuje starostne upokojence glede na rezidentski status, kar je z vidika analize stanovanjskih razmer še posebej pomembno, saj so potrebe po stanovanjih in nepremičninah v Sloveniji relevantne predvsem za prejemnike pokojnin, ki živijo v Sloveniji. Projekcije kažejo, da se bo število oseb, ki bodo prejemale starostno pokojnino iz Slovenije, ne da bi v njej tudi prebivale, hitro povečevalo. Gre pretežno za prejemnike sorazmernih pokojnin, ki so del svoje pokojninske dobe dopolnili v Sloveniji, večji del delovne kariere pa opravili v tujini.

Število starostnih upokojencev – rezidentov Slovenije se bo povečevalo bistveno počasneje. V prvem delu projekcijskega obdobja se njihovo število povečuje, nato pa se rast postopno umiri oziroma

preide v stabilizacijo in v zadnjem delu obdobja tudi v blag upad. To pomeni, da se bo dolgoročna rast skupnega števila prejemnikov starostnih pokojnin le deloma odražala v povečanju števila starejših oseb, ki bodo dejansko prebivale v Sloveniji.

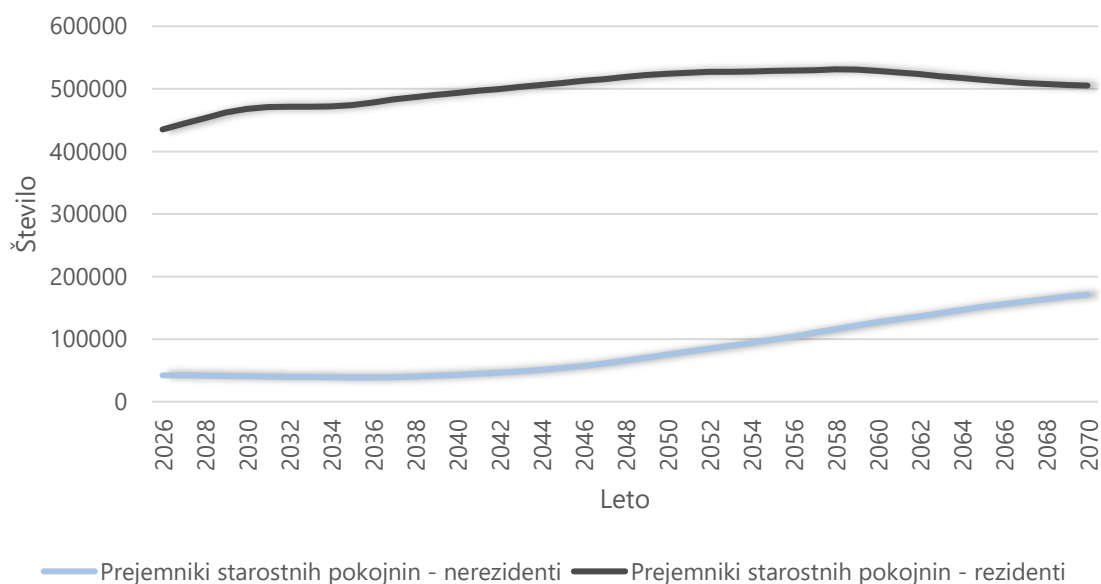
Razlike med rezidenti in nerezidenti so predvsem posledica migracijskih predpostavk v modelu.

Predpostavka o velikem številu priseljenih in odseljenih vsako leto ima za posledico tudi veliko število posameznikov, ki bodo iz slovenskega pokojninskega sistema prejemali le del svoje pokojnine.

Z vidika stanovanjskih politik je zato ključno spremljati predvsem prevideno gibanje števila rezidentov – prejemnikov starostnih pokojnin, ki bodo živeli v Sloveniji. Prostorsko načrtovanje, razvoj oskrbovanih stanovanj in prilagajanje obstoječega stanovanjskega fonda so neposredno povezani s številom starejših oseb, ki dejansko živijo v Sloveniji, ne pa s celotnim številom upravičencev do pokojnine iz slovenskega sistema.

SLIKA 15: Starostni upokojenci po rezidentskem statusu

Vir: IER (DYPENSI model)

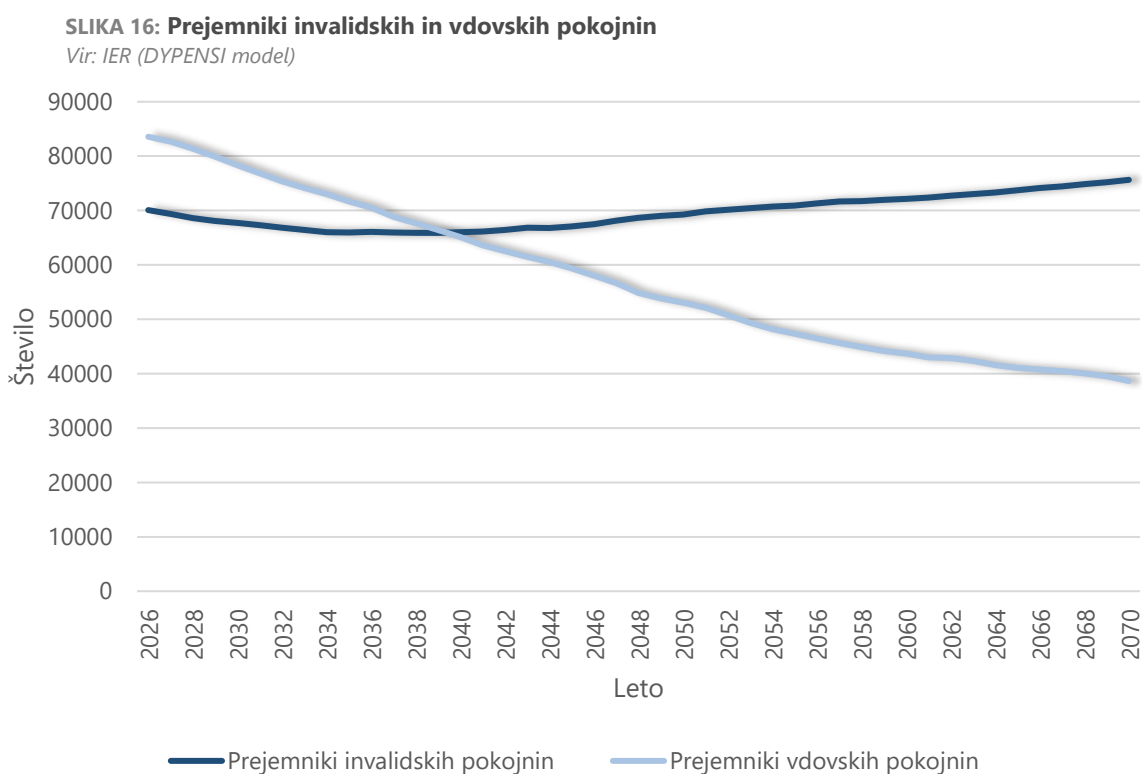
3.5 Gibanje števila prejemnikov invalidskih in vdovskih pokojnin

Projekcije kažejo razmeroma stabilno gibanje invalidskih pokojnin in izrazit upad vdovskih pokojnin. SLIKA 16 prikazuje projekcije gibanja števila prejemnikov invalidskih in vdovskih pokojnin v obdobju od leta 2026 do 2070, pripravljene z uporabo mikrosimulacijskega modela DYPENSI. Obe skupini imata različno dinamiko gibanja, kar odraža kombinacijo demografskih sprememb, razvoja trga dela ter učinkov preteklih in sedanjih reform pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Pri prejemnikih invalidskih pokojnin je v prvem delu projekcijskega obdobja zaznati blag upad oziroma stagnacijo, nato pa se število prejemnikov postopno povečuje. Takšna dinamika kaže, da invalidske pokojnine v prihodnjih desetletjih ne bodo predstavljale glavnega vira rasti števila upokojencev, temveč bodo ostale razmeroma stabilna kategorija v strukturi prejemnikov pokojnin.

Izrazit in dolgoročen upad vdovskih pokojnin odraža dolgoročne strukturne spremembe v sestavi upokojske populacije. Generacije (predvsem) žensk, ki so danes prejemnice vdovskih pokojnin, so imele nižjo delovno aktivnost žensk in krajšo pokojninsko dobo, zaradi česar vdovska pokojnina pogosto predstavlja pomemben ali glavni vir dohodka. Nasprotno pa bodo prihodnje generacije žensk praviloma izpolnjevale pogoje za lastno starostno pokojnino, zaradi česar ob smrti partnerja ne bodo vstopale v status vdovske upokojenke, temveč bodo ostale starostne upokojenke. Posledično se bo vloga vdovskih pokojnin v strukturi pokojninskih prejemkov v prihodnjih desetletjih postopno zmanjševala.

Struktura upokojske populacije se bo tako še naprej pomikala v smeri prevlade starostnih upokojske. Invalidske pokojnine bodo ohranjale razmeroma stabilno raven, vdovske pokojnine pa bodo dolgoročno izgubljale relativni pomen. Ta premik je pomemben tudi z vidika analize socialnega in stanovanjskega položaja starejših, saj bodo prihodnje generacije upokojske v večji meri temeljile na lastnih pokojninskih pravicah in delovnih karierah, kar vpliva na njihovo dohodkovno strukturo in potencialno finančno samostojnost v starosti.

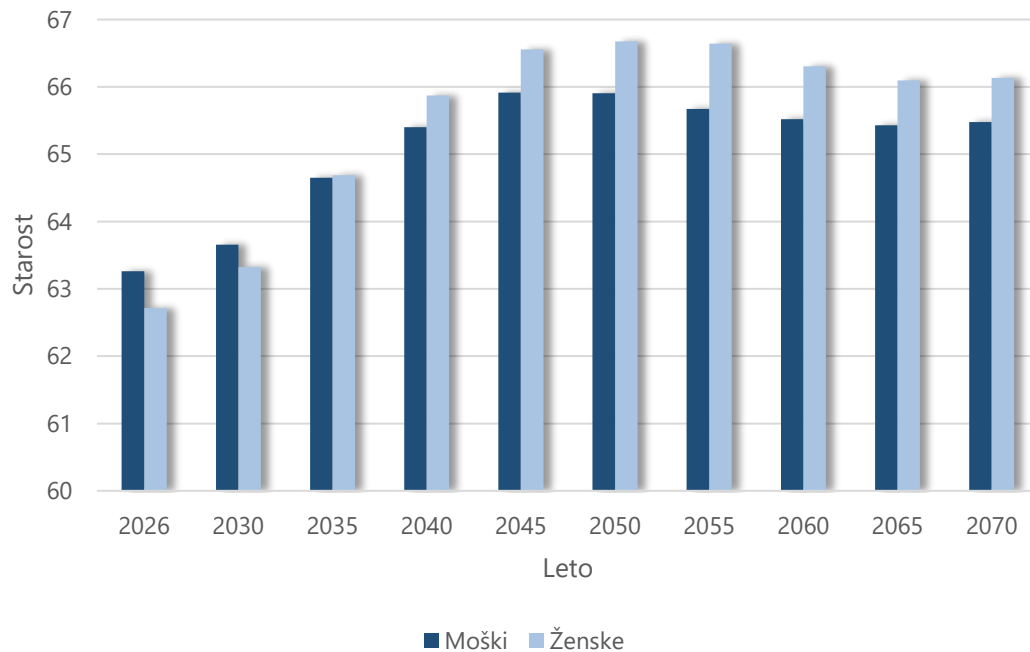
3.6 Povprečna upokojska starost, dopolnjena pokojninska doba ter čas prejemanja pokojnine po spolu

Povprečna upokojska starost je eden ključnih kazalnikov trajanja obdobja po upokojski in s tem dolgoročnih obveznosti pokojninskega sistema. Višja povprečna upokojska starost pomeni krajše obdobje prejemanja pokojnine, kar je z vidika vzdržnosti pokojninskega sistema ugodno, hkrati pa odraža tudi učinke zaostrovanja upokojskih pogojev po ZPIZ-20. SLIKA 17 prikazuje doseženo povprečno upokojsko starost novih starostnih upokojske po spolu za obdobje do leta 2070.

SLIKA 17: Dopolnjena povprečna starost novih starostnih upokojencev po spolu

Vir: IER (DYPENSI model)

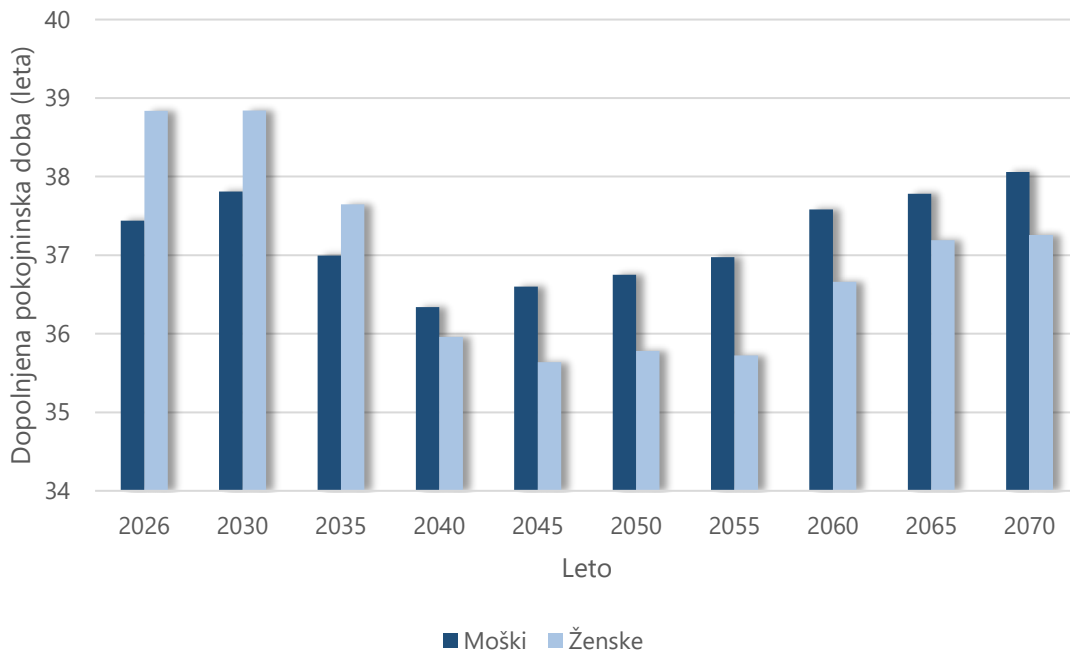

Po sredini tridesetih let bodo ženske v povprečju presegale upokojitveno starost moških. V začetnem delu opazovanega obdobja, do približno leta 2030, se moški v povprečju še vedno upokojujejo pri nekoliko višji starosti kot ženske. V nadaljevanju pa se razlika postopno zmanjšuje, pri čemer ženske že okoli leta 2035 dosežejo in nato presežejo povprečno upokojitveno starost moških. Ženske bodo v prihodnje v večji meri izpolnjevale pogoje za upokojitev pri višji starosti, zaradi več prekinitev delovnih karier in slabših pogojev za zaposlovanje mlajših generacij v času gospodarske krize. Povprečna upokojitvena starost žensk se po letu 2045 stabilizira nekoliko nad 66 leti, pri čemer v zadnjem delu projekcijskega obdobja ostaja razmeroma stabilna z manjšimi nihanjem. Povprečna upokojitvena starost moških se v istem obdobju približa 66 letom, vendar te meje v povprečju ne preseže in po sredini stoletja rahlo upada oziroma stagnira.

Razlike med spoloma so tesno povezane z dopolnjeno pokojninsko dobo in potekom delovnih karier. SLIKA 18 prikazuje dopolnjeno povprečno pokojninsko dobo novih starostnih upokojencev, ločeno po spolu. Ta kazalnik je ključen z vidika višine pokojnine, saj daljša dopolnjena pokojninska doba praviloma pomeni višji odmerni odstotek in s tem višjo pokojnino ob upokojitvi. Ženske v prvem desetletju po uvedbi reforme dosegajo nekoliko višjo povprečno dopolnjeno pokojninsko dobo kot moški, vendar se jim po letu 2040 ta izraziteje zniža, kar je povezano z upokojevanjem generacij z bolj prekinjenimi in nestabilnimi zaposlitvenimi potmi. Pri moških je upad po letu 2035 manj izrazit, povprečna dopolnjena pokojninska doba pa se začne ponovno povečevati že po letu 2055, medtem ko se pri ženskah ta obrat zgodi kasneje.

SLIKA 18: Dopolnjena povprečna pokojninska doba novih upokojencev po spolu

Vir: IER (DYPENSI model)

Administrativni podatki potrjujejo, da imajo mlajše generacije krajšo dopolnjeno pokojninsko dobo kot prejšnje generacije. Tudi podatki Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije kažejo, da imajo mlajše generacije bistveno manj dopolnjene pokojninske dobe kot primerljive starostne skupine v preteklosti. Upad povprečne pokojninske dobe je opazen pri obeh spolih in v vseh mlajših starostnih skupinah, kar potrjuje tudi TABELA 6.

TABELA 6: Povprečna pokojninska doba zavarovancev po starosti in spolu, december 2002- 2024

	Ženske							Moški						
	2002	2010	2015	2020	2022	2023	2024	2002	2010	2015	2020	2022	2023	2024
15-19	0,7	0,5	0,4	0,6	0,5	0,6	0,6	0,8	0,8	0,5	0,8	0,6	0,7	0,7
20-24	2,6	1,8	1,4	1,8	1,7	2,3	2,2	2,8	2,6	1,8	2,3	2,1	2,4	2,4
25-29	5,8	3,9	3,3	3,3	3,3	4,3	4,4	6,0	4,8	4,4	4,1	4,2	4,8	5,0
30-34	11,1	8,5	7,4	6,8	6,6	7,1	7,3	10,9	8,9	8,4	7,6	7,3	7,6	7,8
35-39	16,0	14,5	12,8	11,5	10,8	10,8	10,7	16,2	14,1	13,0	11,9	11,5	11,4	11,4
40-44	19,8	20,7	19,1	17,2	16,2	15,8	15,5	19,9	19,7	18,4	16,8	16,1	15,9	15,9
45-49	23,5	25,0	25,4	23,6	22,4	21,8	21,4	23,6	24,4	24,1	22,4	21,4	21,1	20,8
50-54	27,5	29,3	30,2	30,2	29,0	28,4	27,8	27,4	28,3	28,8	28,1	27,3	26,8	26,6
55-59	27,4	31,1	34,0	35,1	34,8	32,5	34,2	30,8	32,2	32,8	32,9	32,6	32,3	32,9
60-64	31,7	30,6	33,8	36,3	36,4	36,3	35,7	31,3	32,1	33,9	34,6	34,4	34,1	33,3

Vir: Letna poročila Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije (dostopno na:

<https://www.zpiz.si/cms/?ids=content2019&inf=68#x1>)

Kombinacija višje upokojitvene starosti in krajše pokojninske dobe ustvarja dodatne pritiske na ustreznost pokojnin. Čeprav bodo posamezniki delali dlje, to ne pomeni nujno višjih pokojnin, saj krajša pokojninska doba zmanjšuje odmerni odstotek. To ima pomembne posledice tudi za ekonomski in stanovanjski položaj prihodnjih upokojencev, saj bo nižja pokojnina ob upokojitvi povečevala tveganja revščine in omejevala možnosti za prilagajanje stanovanjskih razmer v starosti.

Čas prejemanja pokojnine bo kljub višji upokojitveni starosti ostal dolg. Na podlagi projekcij povprečne upokojitvene starosti in pričakovane življenjske dobe rezultati modela DYPNESI kažejo, da se čas prejemanja starostne pokojnine v prihodnje ne bo pomembno znižal, kljub temu da se bo zviševala starost ob upokojitvi. Leta 2070 naj bi bila povprečna doba prejemanja pokojnine ob smrti uživalcev 20,4 leta za moške in 24,4 za ženske. Če te ocene primerjamo s podatki, ki jih prikazuje TABELA 6, vidimo, da za ženske v primerjavi z letom 2024 ni večjih razlik, pri moških pa se bo doba prejemanja pokojnine pomembno zvišala.

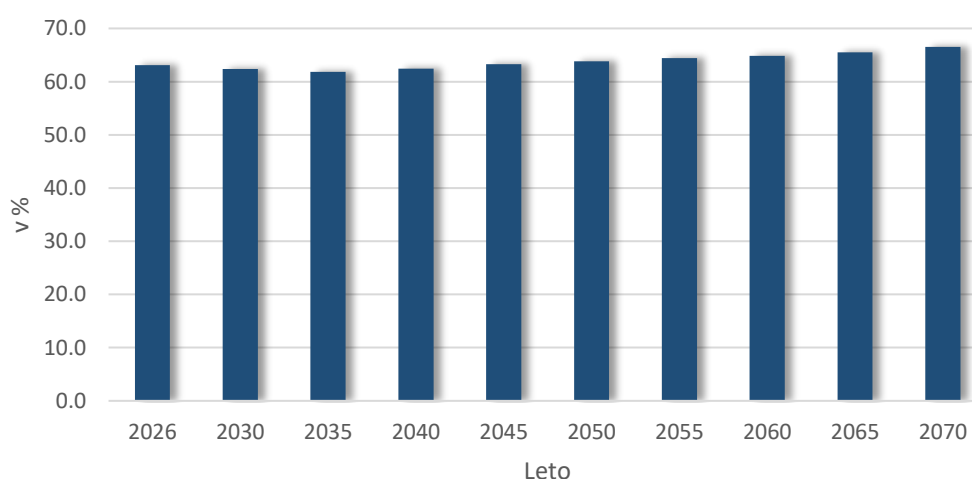
3.7 Razmerje med povprečno pokojnino in povprečno plačo

Razmerje med povprečno pokojnino in povprečno plačo je eden osrednjih kazalnikov primernosti pokojnin in ohranjanja življenjskega standarda ob upokojitvi. Kazalnik kaže, v kolikšni meri pokojninski sistem omogoča ohranitev relativnega dohodkovnega položaja po izstopu s trga dela. Na to razmerje pomembno vplivajo dosežena upokojitvena starost, dopolnjena pokojninska doba ter pravila za odmero in usklajevanje pokojnin. Višja upokojitvena starost praviloma pomeni krajše obdobje prejemanja pokojnine, daljša dopolnjena pokojninska doba pa višjo odmero pokojnine ob upokojitvi, kar se neposredno odraža tudi v razmerju med pokojnino in plačo.

Projekcije kažejo najprej zmeren upad, nato pa dolgoročno izboljšanje razmerja med pokojnino in plačo. SLIKA 19 prikazuje projekcijo gibanja razmerja med povprečno starostno pokojnino in povprečno plačo v obdobju od leta 2026 do 2070. V začetnem delu opazovanega obdobja je razviden rahel upad tega razmerja – s 63,1 % v letu 2026 na približno 61,9 % v letu 2035. Ta začasni padec je predvsem posledica strukture novih upokojencev in še ne polno izraženih učinkov višjih odmernih odstotkov, uvedenih z reformo ZPIZ-20, hkrati pa tudi posledica načina usklajevanja pokojnin, ki v tem obdobju relativno bolj sledi rasti cen kot rasti plač, zaradi česar plače rastejo hitreje od pokojnin.

SLIKA 19: Razmerje med povprečno starostno pokojnino (brez letnega in zimskega dodatka) in povprečno neto plačo

Vir: IER (DYPENSI model)

Po letu 2035 se trend obrne in razmerje med povprečno pokojnino in povprečno plačo začne postopno naraščati. Do leta 2050 se poveča na približno 63,8 %, nato pa se rast nadaljuje vse do konca projekcijskega obdobja, ko razmerje v letu 2070 doseže okoli 66,5 %. Ta dolgoročni porast je predvsem

posledica višjih odmernih odstotkov, ki so bili uvedeni z ZPIZ-20 in se z zamikom vse bolj odražajo v višjih povprečnih pokojninah novih generacij upokojencev. Dodatno k izboljšanju razmerja v zadnjem delu obdobja prispeva tudi ponovni dvig povprečno dopolnjene pokojninske dobe, zlasti po letu 2055, kar smo pokazali v prejšnjem podpoglavju.

Pomemben dejavnik dinamike razmerja med povprečno pokojnino in povprečno plačo je tudi postopna sprememba mehanizma usklajevanja pokojnin. V začetnem obdobju se pokojnine še usklajujejo po pravilu, ki v večji meri upošteva rast plač (v letu 2025 razmerje 60 % rast plač in 40 % inflacija). V obdobju od 2026 do 2034 sledi prehodno obdobje z enakomernim upoštevanjem rasti plač in inflacije (50 % / 50 %), nato pa se med 2035 in 2039 utež rasti plač dodatno znižuje na 40 % oziroma 30 %, ob hkratnem povečevanju pomena inflacije. Od leta 2045 dalje se pokojnine usklajujejo po pravilu, ki daje izrazito prednost inflaciji (20 % rast plač in 80 % inflacija), kar dolgoročno zavira rast pokojnin glede na plače. Kljub postopnemu zniževanju vloge rasti plač v mehanizmu usklajevanja projekcije kažejo, da se razmerje med povprečno pokojnino in povprečno plačo dolgoročno ne poslabša, temveč se celo izboljšuje. To je predvsem posledica višjih odmernih odstotkov, uvedenih z ZPIZ-20, ter ponovnega zviševanja povprečno dopolnjene pokojninske dobe v zadnjem delu projekcijskega obdobja. Ta dva dejavnika več kot izravnata zaviralni učinek manj ugodnega usklajevanja, zaradi česar se razmerje povprečna pokojnina / povprečna plača proti koncu obdobja poveča na okoli 66,5 %.

Skupno gledano projekcije kažejo, da se bo relativni dohodkovni položaj povprečnega starostnega upokojenca v prihodnjih desetletjih ne le ohranil, temveč se bo celo zmerno izboljšal. To pomeni, da bodo prihodnji starostni upokojenci v povprečju dosegali nekoliko višji delež povprečne plače kot današnji, čeprav bodo razlike med posameznimi skupinami upokojencev – zlasti glede na spol, dopolnjeno pokojninsko dobo in prekinjenost delovnih karier – ostale pomembne.

4 POVZETEK IN ZAKLJUČEK

Demografsko staranje bo v prihodnjih desetletjih ključno oblikovalo ekonomski in stanovanjski položaj upokojencev v Sloveniji. Projekcije na podlagi mikrosimulacijskega modela DYPENSI, ki temelji na demografskih projekcijah EUROPOP2023 in projekcijah AWG glede trga dela, kažejo na trajno povečevanje deleža starejšega prebivalstva, zmanjševanje delovno aktivne populacije ter podaljševanje obdobja po upokojitvi. Ti trendi niso začasni, temveč strukturno pogojeni z nizko rodnostjo v preteklosti, podaljševanjem življenjske dobe in spremenjeno starostno strukturo prebivalstva.

Rast števila starostnih upokojencev bo izrazita, vendar bo njena sestava drugačna kot danes. Skupno število prejemnikov starostne pokojnine iz slovenskega sistema se bo do leta 2070 močno povečalo, pri čemer bo pomemben del rasti izhajal iz povečanja števila prejemnikov sorazmernih pokojnin in števila prejemnikov slovenskih pokojnin, ki ne bodo rezidenti. Z vidika stanovanjskih potreb je zato ključno razlikovati med skupnim številom upokojencev in številom upokojencev rezidentov Slovenije, saj bodo prav ti generirali potrebe po stanovanjskih prilagoditvah, oskrbovanih stanovanjih in drugih oblikah bivanja.

Kljub zviševanju upokojitvene starosti in rasti aktivnosti starejših se razmerje med delovno aktivnimi in upokojenci dolgoročno slabša. Število delovno aktivnih oseb se bo po projekcijah postopno zmanjševalo, medtem ko se bo število upokojencev povečevalo. Pokojninske reforme bodo

ublažile, ne pa odpravile demografskega pritiska. To pomeni, da bo vzdržnost sistema še naprej odvisna od kombinacije demografskih gibanj, trga dela in institucionalnih prilagoditev.

Čas prejemanja pokojnine bo ostal dolg, tudi ob kasnejšem upokojevanju. Podaljševanje življenjske dobe izravnava učinke višje upokojitvene starosti, zato bodo posamezniki v povprečju še vedno preživeli več kot dve desetletji v upokojitvi. To ima neposredne posledice za obseg javnofinančnih obveznosti ter za dolgotrajne potrebe po ustreznih stanovanjskih in oskrbovalnih rešitvah.

Relativni dohodkovni položaj povprečnega upokojenca se po projekcijah ne bo poslabšal, vendar ostajajo pomembna tveganja neenakosti. Razmerje med povprečno pokojnino in povprečno plačo se dolgoročno zmerno izboljšuje predvsem zaradi višjih odmernih odstotkov po reformi ZPIZ-2O. Vendar pa krajše in bolj prekinjene delovne kariere mlajših generacij pomenijo tveganje nižjih pokojnin za posamezne skupine, zlasti za tiste z nestabilnimi zaposlitvenimi potmi. Povprečni kazalniki zato ne zajamejo celotne razpršenosti dohodkovnih položajev prihodnjih upokojencev.

Za oblikovanje stanovanjskih in socialnih politik je ključno, da se demografske in pokojninske projekcije obravnavajo celostno. Naraščajoče število starejših rezidentov, daljše preživeto obdobje po upokojitvi ter morebitne razlike v višini pokojnin bodo neposredno vplivali na zmožnost vzdrževanja lastniških nepremičnin, potrebo po prilagoditvah stanovanj in povpraševanje po organiziranih oblikah bivanja.

5 VIRI

Čepar, Ž., & Bojnec, Š. (2008). Population Aging and the Education Market in Slovenia and Croatia. *Eastern European Economics*, 46(3), 68–86. <https://doi.org/10.2753/EEE0012-8775460304>

Directorate-General for Economic and Financial Affairs & Economic Policy Committee. (2024). 2024 Ageing Report: Economic and Budgetary Projections for the EU Member States (2022–2070) (Institutional Paper 279). European Commission. Dostopno na: https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/2024-ageing-report-economic-and-budgetary-projections-eu-member-states-2022-2070_en. Eurostat database: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database>

Eurostat (2024). Population projections in the EU – methodology. European Commission. Dostopno na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_projections_in_the_EU_-_methodology 13.11.2024

Evropska komisija. (2024). The Ageing Report 2024: Economic & budgetary projections for the EU Member States (2022–2070) (Institutional Paper 279). Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2765/424355>

Evropska komisija (2023). The Ageing Report 2024: Underlying assumptions & projection methodologies (Institutional Paper 257). Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2765/396709>

Inštitut za ekonomska raziskovanja - DYPENSI model

Kinsella, K. and Velkoff, V.A. (2001) An aging world: 2001. Washington D.C.: U.S. Census Bureau, U.S. Government Printing Office. (Series P95/01-1).

Kump, Nataša, Majcen, Boris, Spielauer, Martin, Lotrič DOLINAR, Aleša, Koman, Klemen, Kavaš, Damjan, Gonzalez Garibay, Montserrat, Dominko, Miha, Majcen, Boris (urednik). Dinamični pokojninski mikrosimulacijski model DYPENSI. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja, 2023. II, 142 str., tabele, graf. prikazi. EkonomIERa, Socialna vključenost in pokojnine, 01/2023. Dostopno na: https://www.ier.si/wp-content/uploads/2023/03/ekonomiera_01-2023.pdf

Lebar, L., in Tomc Arko, M. (2024). Strokovne podlage za pripravo in spremljanje nacionalnega programa za dolgotrajno oskrbo: Pregled analize stanja na področju dolgotrajne oskrbe (Vmesno poročilo). Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo (IRSSV). Pridobljeno na: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MSP/Strokovne-podlage-Pregled-analize-stanja-na-podrocju-DO_IRSSV_vmesno-porocilo.pdf 13.11.2025

Sambt, J. (2024). *Ko tempo sestavina v stopnji celotne rodnosti izzveni*. Information Society 2024, Ljubljana.

Spielauer, M. (2011). What is dynamic social science microsimulation? *Social Science Computer Review*, 29(1), 9–20,

SURS, podatkovna baza SISTAT: <https://pxweb.stat.si/SiStat/sl>

Šircelj, M., (2006) Rodnost v Sloveniji od 18. do 21. stoletja. Ljubljana : Statistični urad Republike Slovenije. [Dostopano 23 september 2025]. Pridobljeno s: <http://www.stat.si/doc/pub/rodnostvsloveniji.pdf>

World Bank: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.TFRT.IN?locations=EU>

Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (2009). *Mesečni statistični pregled*, december. <https://www.zpiz.si/cms/content2019/-meseclistatisticnipregled-koledar-objav>

Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (2010). *Mesečni statistični pregled*, december. Dostopno na: <https://www.zpiz.si/cms/content2019/-meseclistatisticnipregled-koledar-objav>

Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (2015). *Mesečni statistični pregled*, december. Dostopno na: <https://www.zpiz.si/cms/content2019/-meseclistatisticnipregled-koledar-objav>

Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (2025). *Mesečni statistični pregled*, december. Dostopno na: <https://www.zpiz.si/cms/content2019/-meseclistatisticnipregled-koledar-objav>

Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije (2009 - 2024). Letno poročilo 2009 - 2024, dostopno na: <https://www.zpiz.si/cms/?ids=content2019&inf=68#x1>

